

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra výchovy ke zdraví

**Podmínky pro provozování volnočasových pohybových aktivit
v Českých Budějovicích (indoor)**

Bakalářská práce

Autor: Hana Šnokhausová

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Výchova ke zdraví

Vedoucí práce: Mgr. Jan Schuster, Ph.D.

České Budějovice, duben 2010

University of South Bohemia in České Budějovice

Faculty of Education

Department of Health Education

**Conditions for exercising free time physical activities in České
Budějovice (indoor)**

Bachelor Thesis

Author: Hana Šnokhausová

Study programme: Specialization in Education

Field of Study: Health Education

Supervisor: Mgr. Jan Schuster, Ph.D.

České Budějovice, April 2010

Bibliografická identifikace

Jméno příjmení autora: Hana Šnokhausová

Název bakalářské práce: Podmínky pro provozování volnočasových pohybových aktivit v Českých Budějovicích (indoor)

Studijní obor: Výchova ke zdraví

Pracoviště: Katedra výchovy ke zdraví, Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jan Schuster, Ph.D.

Rok obhajoby: 2010

Abstrakt:

Práce se zabývá různými teoriemi o funkci volného času a jeho vymezení volnočasovými aktivitami. Popisuje systém institucí, podílejících se na zabezpečení trávení volného času široké populace v České republice. Úkolem této práce je zmapování podmínek pro provozování volnočasových pohybových aktivit (indoor) v Českých Budějovicích. Zjišťuje současný stav a podmínky vnitřní cvičební plochy sportovních a školních zařízení, které volnočasové pohybové aktivity nabízejí. Údaje k praktické části byly zkoumány metodou obsahové analýzy, měřením v terénu a pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Výsledkem je porovnání propočtené potřeby ploch na obyvatele se zjištěnou plochou stávajících zařízení v Českých Budějovicích.

Klíčová slova: zdraví, zdravý životní styl, volný čas, pohybová aktivita, sportovní organizace

Bibliographic Identification

Name of the author: Hana Šnokhausová

Title of the thesis: Conditions for practising leisure time physical activities in České Budějovice (indoor)

Field of study: Health Education

Department: Department of Health Education, Faculty of Education, University of South Bohemia, České Budějovice

Supervisor: Mgr. Jan Schuster, Ph.D.

Year of the presentation: 2010

Abstract:

Work deals with various leisure time theories specifying its function and leisure time activities. It describes the system of institutions offering the conditions for spending leisure time to the general public in the Czech republic. The aim of the thesis is to map the conditions for practising leisure time activities (indoor) in České Budějovice. It locates the indoor exercise areas of sport and school facilities that offer leisure time physical activities. The practical part is carried out with the help of content analysis method, field measurement and half-structured interview. The result is the comparison of desired area on an inhabitant and found area of existing facilities in České Budějovice.

Keywords: health, healthy life style, leisure time, physical activity, sport institution

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma „Podmínky pro provozování volnočasových pohybových aktivit v Českých Budějovicích (indoor)“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích, dne

.....

Podpis studenta

Děkuji Mgr. Janu Schusterovi, Ph.D. za odborné vedení práce, za trpělivost a mnoho cenných rad a podnětů.

OBSAH

1	Úvod.....	9
2	Teoretická část.....	11
2.1	Volný čas.....	11
2.1.1	Čím je volný čas pro člověka.....	13
2.2	Historické pohledy na volný čas.....	14
2.2.1	Starověk a středověk.....	14
2.2.2	Volný čas v novověku.....	15
2.2.3	Nedostatek volného času jako sociální problém.....	16
2.2.4	Volný čas – dnes.....	17
2.3	Současné postoje k volnému času.....	18
2.3.1	Funkce volného času.....	19
2.4	Faktory ovlivňující náplň volného času.....	20
2.4.1	Rodina.....	20
2.4.2	Věk.....	20
2.4.3	Dalšími faktory, které významně ovlivňují náplň volného času.....	22
2.5	Volnočasové představy a předsudky.....	22
2.5.1	Různé pohledy na volný čas.....	24
2.6	Volný čas a životní styl.....	25
2.6.1	Proměna hodnot životního stylu.....	25
2.6.2	Volný čas a činnosti manuální – praktické.....	26
2.6.3	Volný čas a činnosti kulturní a umělecké.....	27
2.6.4	Volný čas a činnosti intelektuální.....	27
3	Pohybové aktivity a volný čas.....	29
3.1.1	Volný čas a sport.....	30
3.1.2	Dělení sportu.....	30
3.1.3	Charakteristické znaky současného sportu.....	32
3.1.4	Vliv rodiny na sportování mládeže a životní styl.....	33
3.2	Pedagogika volného času.....	34
3.2.1	Počátky výchovy ve volném čase v Čechách.....	36
3.3	Činitelé ve volném čase.....	37

3.3.1	Školská zařízení starající se o volnočasové činnosti	38
3.3.2	Nestátní neziskové organizace	39
3.3.3	Privátní organizace	41
4	Praktická část	43
4.1	Cíl práce a hypotézy	43
4.1.1	Hypotézy práce	43
4.1.2	Úkoly práce	43
4.2	Metodologie	44
4.2.1	Časový harmonogram	45
4.2.2	Realizace výzkumu	46
4.3	Prostředí výzkumu – České Budějovice	47
4.4	Charakteristika zkoumaného souboru	48
4.4.1	Síť institucí pro volnočasové pohybové aktivity v Českých Budějovicích	48
4.4.2	Charakteristiky činnosti vybraných zařízení	49
4.4.3	Státní organizace	49
4.4.4	Nestátní neziskové organizace a občanská sdružení	50
5	Výsledky a diskuse	51
5.1.1	Konkrétní sportoviště	58
6	Závěr	60

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

PŘÍLOHY

1 ÚVOD

Lidské tělo je vyvinuto k pohybu a k aktivitě. Vrátit pohyb do života je jeden z nejvýznamnějších zdravotních důvodů dnešní doby. Stále více lidí si uvědomuje, že prevence je levnější než léčení a náprava škod, a také že zdravý životní styl se může stát přirozenou a každodenní součástí našeho života.

Dnes je již v minimálně v každém krajském městě organizace či nějaké zařízení, které nabízí takové spektrum programů, aby si z něho každý jedinec vybral to, co mu vyhovuje, zajímá ho a baví. Pozitivním jevem jsou také přibývajících hřišť, sportovní areály a sportovní centra která jsou stále modernější a poskytují široké veřejnosti velké množství pohybových možností.

Cílem této práce by měla být analýza podmínek a možností pro provozování volnočasových pohybových aktivit (indoor) v Českých Budějovicích. Zmapovat soubor organizací, sdružení a zařízení, věnujících se pohybovým aktivitám. Jakými sportovními činnostmi se zabývají, jaké je jejich zázemí, ale také jaké jsou možnosti pro zdravý odpočinek a prostou zábavu ve volných chvílích.

Práce je rozdělena do tří částí. V první kapitole se snažím objasnit různé teorie o funkci volného času a jeho vymezení volnočasovými aktivitami. Další samostatnou kapitolou je popis systému institucí podílejících se na zabezpečení trávení volného času široké populace v České republice. Ve třetí kapitole mapuji možnosti volnočasových aktivit v Českých Budějovicích a uvádím zde organizace věnující se práci s mládeží i dospělou populací v České republice. V praktické části dále realizuji a analyzuji rozhovory s pracovníky vybraných institucí a zařízení, které volnočasové pohybové aktivity nabízejí.

K zjištění údajů jsem použila metodu interview, která mi pomohla získat potřebné informace od sportovních organizací. Výsledky z rozhovorů jsem zpracovala a nejdůležitější informace jsem pro větší přehlednost umístila do tabulek. Vznikl tak ucelený útvar sportovních a tělovýchovných organizací.

Informační zdroje, které jsem při psaní této práce používala, zahrnují jak odbornou literaturu z oblasti pedagogiky volného času, obecné pedagogiky, sociální práce, vývojové psychologie či legislativní zakotvení této činnosti, tak v neposlední řadě mi zejména při zpracování praktické části bakalářské práce pomáhaly materiály jednotlivých institucí. Tyto materiály mi sloužily pro vlastní poznání jejich vnitřní

organizace (př. jednotlivé výroční zprávy, plány akcí, koncepce rozvoje zařízení...), dále jsem studovala jejich propagační materiály pro veřejnost, ke kterým zajisté patří i informace z webových stránek organizací.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 VOLNÝ ČAS

Lidé jsou zvyklí vnímat a hodnotit události ve společenském dění, ale i své vlastní aktivity, své zážitky a svůj život téměř vždy ve spojitosti s časem, v určitém časovém horizontu. Čas je tak pojmem prostupujícím naším životem. Jsou k němu vztahovány osobní, pracovní, společenské události. Času lidé podřizují své konání, dokonce mnozí žijí pod neustálým časovým tlakem, mají pocit časového stresu. Mnohdy namísto aby ovládali svůj čas, čas ovládá je.

Volný čas je moderní pojem. Ačkoli fenomén volného času existuje už od starověku, pojem volného času je poměrně nový a vznikl z nutnosti vymezení volna vůči pracovní době. Za předchůdce pojmu volný čas můžeme považovat pojmy jako *svátek*, *rekreace* nebo *otium* (čas k reflexi, prožívání, kontemplaci). Tyto pojmy ovšem nejsou synonyma a vznikem moderního volného času vznikl zcela nový fenomén.

Volný čas můžeme definovat buď *negativně* nebo *pozitivně*. Negativní definice volného času vycházejí z vymezení volného času vůči pracovní době (mám volno od práce), zatímco pozitivní definice se pokouší vymezit volný čas na základě jeho vlastní kvality, tedy jako čas, s nímž může jedinec svobodně nakládat (mám volno pro sebe, pro svoje záliby, pro druhé atd.). Ačkoli v pedagogice volného času je prosazována pozitivní definice volného času, nelze ve skutečnosti volný čas oddělit od časových úseků věnovaných práci.:

Produkty práce vzniklé v pracovní době vytváří základnu pro možnosti volného času a tak působí na volný čas jedinců i celé společnosti a podílí se na stanovení cílů, obsahů a forem volného času.

Současně se však i pracovní doba stává závislá na volném čase, v němž se realizuje rekreace, spotřeba, sociální kontakty, kulturní vývoj, politické rozhodování a pozitivní nebo negativní společenská atmosféra.

V posledních dvou staletích se změnil poměr mezi prací a volným časem, byl narušen monopol vyšších společenských vrstev na volný čas. Práce přestala být sociální poskvrnou. Také už není vynucena otrockou nebo feudální závislostí na osobách. Tato nově nabytá svoboda práce je současně omezena závislostí na trhu.

Činnost se proměnila buď v produktivní práci (materiální hodnoty) nebo se sama stala zbožím (služby). Negativní určení volného času v praxi zůstalo nebo se dokonce posílilo. Člověk totiž i v době, kdy nepracuje, zůstává ve službě produkce, a to alespoň svým konzumem (výdajem peněz). Intenzivní reklama a sdělovací prostředky pomohly a dále pomáhají „plnit“ a „využívat“ čas, kdy člověk není v práci.

K definici volného času lze dojít rozdělením celkového (životního) času na jednotlivé časové úseky: na čas spánku a čas bdělosti. Čas bdělosti můžeme pak rozdělit na pracovní dobu a volný čas. Pojem volný čas můžeme pak ještě upřesnit a rozlišovat mezi polovolným časem, tedy časem pro nezbytné činnosti mimo zaměstnání a vlastním volným časem. Vlastní volný čas můžeme chápat jako disponibilní čas nebo jako čas k libovolnému jednání, tedy jako čas, s nímž individuálně disponujeme a podle svých osobních přání jej užíváme.

Empirický výzkum volného času rozlišuje tzv. měkké volnočasové aktivity, které se staly samozřejmostí a realizují se bez zvláštní koncentrace a zájmového zaměření (např. poslech rozhlasu nebo televize), a tvrdé volnočasové aktivity, které mají aktivnější charakter a jsou výsledkem vědomé volby, např. sport.

Oblast volného času představuje významný zdroj individualizace životního stylu. Chápeme ho jako čas, který člověku zbude po splnění všech víceméně nutných povinností, k nimž patří zaměstnání a doprava do něj, domácí práce, hygiena. Volný čas pojmáme jako prostor, o jehož využití a náplni rozhoduje svobodně sám jedinec. To neznamena, že ho bude také sám trávit. Jde o to, jak ho rozdělí mezi pasivní odpočinek (třeba i „nicnedělání“), zábavu, návštěvy známých, kulturní a sportovní aktivity, pěstování koníčků a zálib, z nichž se často uvádějí zvlášť sběratelství, kutilství, ruční práce. (Burianek, 1993) Měli bychom se zajímat jak o kvantitu, tak o kvalitu. Zřejmě je možné uvažovat o rozumné proporci mezi aktivními formami trávení volného času (sport, hudba) a pasivním přístupem (diváctví, zvláště pak televizní, poslech hudby, návštěvy vináren). Stejně tak ale můžeme uvažovat o strategii jednostranného nebo mnohostranného rozvoje osobnosti, o rozumných proporcích mezi kulturními, sportovními a společenskými aktivitami.

Do životního stylu dospělých zasahuje podstatným způsobem práce – někteří se věnují pracím sezónním, jsou třeba dlouhodobě odloučení od rodin. Zcela zvláštní

pracovní režim mají pracovníci ve směnném provozu. Volný čas bývá někdy chápán jako kompenzace nebo přímá náhražka uspokojení z práce, přináší to však problémy. Po namáhavé celodenní dřině nepřipadají některé formy využití volného času příliš v úvahu.

Někteří lidé si vybírají zaměstnání tak, aby měli co nejvíce volného času. Ve vyspělých společnostech je práce na zkrácený úvazek považována za výhodu poskytovanou nejenom ženám s malými dětmi. V dnešní době pozorujeme u nás tendenci ke zvětšování extenzity práce, lidé (podnikatelé) jsou ochotni obětovat volný čas výkonu vlastního nebo druhého zaměstnání. Cestou k řešení tohoto rozporu mezi zdůrazňovanou kvalitou života a situací čtenými obtížemi provázené transformace společnosti může být postupné snižování časových ztrát, lepší využití stále dostupnějších služeb (Burianek, 1993).

2.1.1 Čím je volný čas pro člověka

Jelikož mnoho z nás nedokáže odpovědět na otázku co to vlastně je volný čas, čím by pro nás měl být a zamyslet se nad jeho vzácností či všedností, nabízím zde několik úvah.

a) Volný čas je sférou, se kterou může subjekt v rámci daných společenských poměrů volně nakládat. Činnosti, které člověk ve sféře volného času realizuje, vybírá na základě svých vnitřních potřeb, odborných a společenských zájmů. Jednotlivec může podle vlastní vůle buď odpočívat, bavit se, rozšiřovat znalosti, zdokonalovat své dovednosti, nebo se dobrovolně zúčastňovat na chodu společnosti. Volba činností, které jednotlivec ve volném čase provádí, je svobodnou volbou, i když na ní leží tíha determinismu (rodina, práce, byt atd.). Záleží na každém jednotlivci, jak je schopen akt svobody poznat a realizovat.

b) „Volný čas má hedonistický charakter“ (Švingrová, 1967). Existuje proto, aby byl člověkem konzumován. Výběr příjemných činností je samoúčelný. Činnost není vykonávána pro jinou odměnu než pro tu, již sama vnitřně poskytuje. Uspokojení a pocity štěstí a blaha jsou zde cílem sami o sobě. Bez těchto pocitů a bez tohoto zaměření není volný čas volným časem v pravém slova smyslu. Některí pracovníci, především ti, jejichž práce má tvořivý charakter, budou třeba pokračovat ve své profesionální práci. Především však uspokojují své osobní požadavky a zprostředkovaně působí na rozvoj výrobních sil společnosti.

- c) Volný čas je sférou, ve které střídáme různé činnosti. Volný čas můžeme charakterizovat jako prostor, ve kterém si vybíráme různé činnosti, ale současně jako soubor činností, které střídáme. Ve volném čase jde většinou o několik činností, které volíme, zkoušíme. Přinesou-li nám určité potěšení, stávají se trvalou součástí naší volby. Dáváme sice i ve volném čase přednost některé činnosti, máme svého oblíbeného koníčka, ale v průběhu dne, týdne volíme i činnosti další.
- d) Volný čas umožňuje rozvoj lidských sil. Existence volného času může za určitých příhodných podmínek probouzet a podněcovat přirozenou lidskou touhu po poznávání a objevování nového. Volný čas dává člověku příležitost, aby se mohl vzdělávat pro své potěšení. Může to být vzdělání organizované školou, četbou knih, poslechem. Může být zaměřeno k umění, vědě sportu, ale i k praktickému kontaktu se světem.
- e) Volný čas je vyjádřením individuality člověka. Člověk může volný čas prohospodařit, promarnit, což se neustále děje. Může však přistupovat k celé sféře svobody jako svobodný občan, který s touto sférou nakládá s ohledem na své vlastní potřeby ve vztahu k současnosti. Realizace záměru je skutečným vyjádřením sebe, svých bytostných sil, ať jde o promarnění volného času, či jeho využití.

Práce a volný čas nemohou být posuzovány jako navzájem autonomní životní pole. Volný čas není jen útěk ze světa práce nebo kompenzace, v obou oblastech (pracovní a volnočasové) musí být splněna potřeba seberealizace.

Volný čas je obdobím nezávislým na pracovní době, je vázaný přirozenou a sociálně významnou potřebou. Volný čas znamená efektivní, skutečnou, svobodnou a plně disponibilní dobu, je to období nezávislé na době spánku, zaměstnání i na polovolném čase (uspokojování přirozených a společenských potřeb).

2.2 HISTORICKÉ POHLEDY NA VOLNÝ ČAS

2.2.1 Starověk a středověk

Ve starověku a středověku bylo rozdělení mezi pracovní dobou a volným časem jiné než dnes. Pojem volný čas se v dnešním slova smyslu začal používat až v době osvícenství. Přesto i ve starověku existoval nejen čas věnovaný práci, ale také čas určený pro odpočinek, kult nebo zábavu.

Podle dochovaných zpráv můžeme říci, že první hlubší vymezení volného času

učinil dávno před naším letopočtem velký řecký filosof Aristoteles. Aristotelova koncepce volného času vychází z ovzduší své doby. Vrcholem nejvyšší lidské blaženosti je pro Aristotela rozjímavá činnost. Rozjímání vede člověka k moudrosti, samostatnosti a je slastí právě pro tuto svou vnitřní hodnotu, která nesměřuje k žádnému praktickému cíli. Toto rozjímání se uskutečňuje ve volném čase člověka, který Aristoteles nazývá scholé.

Scholé je mu časem na rozumování, které se uskutečňuje čtením veršů, setkáním s přáteli, posloucháním hudby. Je mu časem na vědu a filosofii, prostě na vážné věci, na rozjímání. Volný čas chápal Aristoteles jako vážné životní poslání.

Po období rozkvětu obchodu, řemesla, vědy a umění přichází středověk. Dominující postavení zaujímá římsko-katolická církev, která dává středověku jednotnou kulturu a odlišnou koncepci volného času. Podobně jako ve starověku má nejvyšší hodnotu rozjímání. Toto rozjímání se však vůbec nepodobá tomu, které měl na mysli Aristoteles. Rozjímání se týká jen a jen modlitby a zbožné rozmluvy s Bohem.

2.2.2 Volný čas v novověku

Až do začátku 19. století byl volný čas jako čas svobody výsadou vyšších společenských tříd. Během 19. a 20. století se volný čas stal postupně prostorem i symbolem svobody pro široké vrstvy obyvatelstva. Dnes je volný čas považován za jedno z kritérií kvality života.

V polovině 19. století se začíná zkracovat pracovní doba, vzniká pomalu sféra volného času, založená na práci. Roste i počet těch, kteří se zabývají problematikou volného času. V pojetí volného času existují různé proudy. Jedním z nich je proud skeptický.

Skeptikové soudí, že volný čas slouží konzumu průměrné kultury. Současně volný čas umožňuje konzum všeho druhu, který jednostranně směřuje k zábavě, rozptýlení, osvojení si věcí. Např. Erich Fromm ve svých publikacích říká, že ani za současných podmínek vyspělé společnosti nejsou uspokojovány skutečně lidské potřeby, ale jsou vytvářena umělá přání a ta jsou uměle uspokojována. Lidské štěstí, šťastnější život, se stává cílem sám o sobě, ale obsahuje otroctví peněz a věcí, nákup se stává fikcí životních zážitků.

Většina skeptiků končí své práce poznámkou, že mnoho jedinců může mít

volný čas, ale jen malá část z nich je schopna ho užít, protože málo lidí ho umí naplnit hodnotnou činností. Skeptický směr je v současném západním světě rozhodně v menšině. Jeho pozice není lehká. Pohodlný život skutečně většinu z nás fascinuje a okouzluje. Skeptikové a kritikové současně odhalují nedostatky, které mají reálnou základnu. Zapomínají ale, že bohatý konzum, dostatek volného času, tvoří předpoklad pro bohaté využívání volného času. Jen jedinci, běžně také nazýváni podivíni, většinou světem nepochopeni, mohou žít hluboce lidský a intelektuálně bohatý život i ve výjimečně těžkých podmínkách (Švingrová, 1967). Tuto výjimku nemůžeme ovšem vztahovat na masu lidí.

Zatímco starověk i středověk chápal produktivní práci jako prostředek k hmotnému zabezpečení života, pro německý pietismus 17. století se práce stala jedinou smysluplnou náplní života. Jako mravně hodnotný byl oceňován čas, v němž člověk plní své povinnosti. Naproti tomu „užívání si života“ ve zbylém volném čase bylo považováno za těžký hřích. Volno mělo být využíváno především k rozvoji náboženského života.

2.2.3 Nedostatek volného času jako sociální problém

Dobro volného času nemělo být omezeno pouze na vyšší společenské vrstvy. Neúnosné pracovní nároky v době industrializace – jak po stránce kvantitativní, tak kvalitativní – vedly v 19. století ke vzniku aktivit směřujících ke zlepšení situace těžce pracujících, zejména dělníků. Toto sociální hnutí ovšem nebylo jednotné a vycházelo z různých myšlenkových základů – od ideologie komunismu až k sociální nauce katolické církve. Vzhledem k tomu, že se rozsah volného času širokých vrstev obyvatelstva začal postupně zvětšovat až od konce 19. století, dá se předpokládat, že se pojem „volný čas“ začal v běžném životě užívat právě v tomto období. Současně s prvními výsledky boje dělnictva za zkrácení pracovní doby se začal vynořovat do té doby neznámý problém: „Co s volným časem?“ Zejména v Německu, kde byl tradičně kladen důraz na pracovní povinnosti, považovaly státní orgány volný čas obyvatelstva za rizikový potenciál.

Boj o kratší pracovní dobu a o právo na dovolenou probíhal zejména na přelomu 19. a 20. století. Po 1. světové válce byl zaveden 48 hodinový pracovní týden. V 60. letech 20. století byl pracovní týden zkrácen na 5 dní v týdnu. V České republice byl na konci 60. let zaveden pracovní týden 42½ hodiny, který byl po r.

1989 změněn na čtyřicetihodinový pracovní týden. V některých zemích byla zákonná pracovní doba zkrácena ještě více. Obdobně rostl rozsah nároků na dovolenou.

V 20. století se v ekonomicky vyspělých zemích stalo právo na volný čas téměř samozřejmostí, ačkoli je ve skutečnosti v mnoha případech porušováno: mnoho věřících lidí různých náboženství (např. křesťanství, židovství, islám) nemůže bez velkých těžkostí slavit „svůj“ sváteční den (křesťané zpravidla neděli, židé sobotu, muslimové pátek), lidé jsou pod hrozbou ztráty zaměstnání nebo finanční újmy nuceni pracovat přesčas nebo ve volné dny či ve svátek.

2.2.4 Volný čas – dnes

Volný čas dnes stojí ve službě ekonomických zájmů, a tak ho můžeme považovat dokonce za rafinovaný vykořisťovací prostředek.

Z dvojí protikladné funkční definice volného času: čas k osobnímu rozvoji (vzdělání v širším slova smyslu) na jedné straně a čas ke konzumu na straně druhé, logicky vyplývají také dva směry odborného zájmu o fenomén volného času: pedagogika volného času vycházející z německé pedagogické teorie a rekreologie navazující na leisure studies, které jsou široce rozvinuty zejména v anglosaské oblasti. Blízko německému pojetí pedagogiky volného času stojí široký pojem animace, který zejména ve Francii propojuje oblasti sociální práce, kulturní osvěty a pedagogiky.

Na začátku 80. let vydala World Leisure and Recreation Assotiation (WLRA - Světová asociace pro rekreaci a volný čas) dokument, v němž se vychází z předpokladu, že volný čas a tedy i pedagogika volného času v nějaké formě vždycky existovala. Volný čas se tedy dá chápat jako současný výraz prastarého úsilí člověka o nezávislost na silách přírody a společnosti, které člověka utlačují (hlad, žízeň, zima, nemoci, práce, útlak, vykořisťování, válka).

Volný čas patří podle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) mezi 24 sociálních indikátorů, podle nichž se určuje životní kvalita v určité zemi. Blahobyt ještě automaticky neznamená kvalitní život. Pokud je volný čas znakem životní kvality, tak to znamená, že k zaměstnání a čistě existenčnímu zabezpečení musí přistoupit ještě další nehmotné hodnoty, které dělají společenský život lidštější a důstojnější člověka.

Volný čas můžeme tedy dnes charakterizovat:

- *Volný čas je pro člověka jeho „vlastním“ časem, časem bez povinností* – lidé si přitom právě dnes přejí mít ještě více disponibilního času, než skutečně mají.
- *Volný čas je čas sociálních kontaktů a společenského života* – ve volném čase mají lidé možnost pěstovat mezilidské vztahy, ať už jde o společné akce, setkání, spontánní kontakty nebo dlouhodobé zapojení do společnosti (sociální angažovanost).
- *Volný čas je ovšem také pracovním časem* – člověk pracuje i ve volném čase, ať už pro radost (koníčky, kutilství), tak pro sebe (práce pro domácnost) nebo pro přátele (pomoc známým), ale také kvůli zvýšení příjmů (druhé zaměstnání).

2.3 SOUČASNÉ POSTOJE K VOLNÉMU ČASU

S rostoucí racionalizací a byrokratizací pracovního procesu roste potřeba jedinců rozvíjet své schopnosti spontánně a kreativně v rámci volného času, tedy především v oblasti zábavy, hry, sportu, kultury a politiky. Mezi tyto schopnosti, které může jedinec rozvíjet v rámci volného času patří např. schopnost komunikace, kooperace, řešení problémů a konfliktů, schopnost abstrakce, citlivost, fantazie, nové nápady (inovace). Zde se otvírá pole pro pedagogiku volného času.

Čas k regeneraci sil po další práci

Lidé, kteří aplikují pracovně orientovaný životní styl, chápou volný čas negativně, tzn. jako zbytkovou kategorii. Tito lidé vidí smysl života v práci. Volný čas podle nich slouží hlavně k odpočinku a regeneraci sil – pro další práci. Toto pojetí převládá dosud v právních normách (např. zákoník práce).

Čas k naplnění potřeb, které nejsou naplněny v práci

Jedná se o životní styl charakteristický pro většinu obyvatel vyspělých průmyslových zemí, zejména pro mládež. Vzhledem k tomu, že široké vrstvy obyvatelstva si vydělávají práci, která je nemůže dostatečně uspokojovat a s níž se nemohou identifikovat, realizují svoje touhy a zájmy ve volném čase, a tak prožívají volný čas jako protipól k pracovní době a někdy ho vnímají jako jediný čas, v němž opravdu žijí.

2.3.1 *Funkce volného času*

Existují různé teorie o funkcích volného času. „České oficiální dokumenty za funkce volného času pokládají relaxaci, regeneraci, kompenzaci, sociální prevenci a výchovu.“ (Hofbauer, 2004, s. 15).

Rozdělení funkcí volného času podle slovenské autorky E. Kratochvílové (In: Knotová, 2001, s. 215):

- funkce socializační při níž dochází k navazování sociálních a mezilidských vztahů, osvojování si společensky uznávaných norem a hodnot
- funkce kompenzační umožňující nám uvolnění od pracovního a školního zatížení, respektive jeho vyrovnání jinou aktivitou
- funkce seberealizační důležitá pro uspokojování našich osobních potřeb, zájmů a aktivit podle našeho vlastního výběru a svobodné vůle
- funkce preventivní zaměřená na volnočasové aktivity jako ochrana před sociálně patologickými jevy ve společnosti
- funkce formativní a výchovná pro formování a rozvoj mravních vlastností, hodnotových orientací

Ať už se přikloníme k jakémukoliv z těchto možných způsobů dělení funkcí volného času, vždy jde o funkce velmi žádoucí a důležité z hlediska plného rozvoje jeho osobnosti.

Z pedagogických důvodů je žádoucí, aby se člověk ve volném čase rekreoval, aby obnovoval své síly a kompenzoval jednostrannosti svého zaměstnání (studium je pro žáka, totéž co pro dospělého zaměstnání). Intelektuál by se tak měl po práci věnovat manuální činnosti, sedavé zaměstnání by mělo být vystřídáno pohybem a svalovou námahou, mechanická práce u stroje či těžká namáhavá práce by měla být kompenzována nápravným tělocvikem a intelektuální činnosti, specialisté by si měli zvyšovat všeobecné vzdělání, informovanost a kulturnost (Kučerová, 1994).

Jde především o to, aby si člověk odpočinul od každodenní rutinní činnosti a obohatil tak svůj běžný život věcmi, které ho dokáží více naplňovat a regenerovat.

2.4 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ NÁPLŇ VOLNÉHO ČASU

2.4.1 Rodina

To, jak člověk tráví volný čas, není záležitost jen jeho vůle či individuálního výběru. Elementární základy, na kterých člověk staví celý život a které ho ovlivňují, získává každý člověk v rodině (ať už vlastní či náhradní). Rodina má ve vyspělých společnostech hlavní odpovědnost za výchovu svých dětí. Tato odpovědnost vychází z historických a kulturních tradic života společnosti a je zakotvena v jejích právních normách. Škola a státní výchovné instituce odpovídají vždy jen za některou dílčí oblast výchovy. Rodiče jsou nejdůležitějšími vychovateli, všichni ostatní vychovatelé mohou pouze doplňovat, čeho ve výchově dosáhli rodiče. Dobrou výchovu ve volném čase tvoří v podstatě organizace hodnotných příležitostí pro kontakty, zážitky a činnosti dětí. Za tuto organizaci nese v první řadě odpovědnost právě rodina. Rodiče např. spolurozhodují o výběru instituce pro své dítě, ovlivňují jeho vztah ke vzdělání vůbec. Významně působí při volbě povolání dětí apod. Jsou zainteresováni na kvalitě a výsledcích výchovné a vzdělávací práce školy, ale i mimo školních výchovných institucí. Tato očekávání se nevztahují jen ke škole, ale také k dalším výchovným institucím, ovlivňujícím děti v jejich volném čase.

Od určitého věku děti nemůže rodina zabezpečit komplexní a multikulturní rozvoj dítěte svými vlastními silami. Je v tomto směru odkázána na spolupráci s jinými specializovanými institucemi. Výchovné dění v rodině a v institucích, které nabízejí dětem smysluplné využití jejich volného času, vychází do značné míry z určitých společenských znaků, které by měly být respektovány v přístupech dětí, rodičů i vychovatelů – specialistů k výchovným činnostem. K těmto společným znakům patří především zaměření na rozvíjení hodnotných zájmů, pozitivních individuálních vlastností a mezilidských vztahů a návaznost působení rodiny na výchovné vzdělávací činnosti školy. Výchovné působení by mělo odpovídat představám a záměrům dětí a jejich rodičů. (Spousta, 1994).

2.4.2 Věk

- *Předškolní věk* - čas dítěte je v podstatě plně organizován, své místo mají při správné výchově jak zábava, tak odpočinek a více-méně vyplňují veškerý čas

dítěte. Povinností má jedinec v tomto období málo.

- *Mladší školní věk* - organizace volného času bývá zajišťována dospělými. V tomto období již má dítě ale určité tendence nakládat se svým volnem dle svého uvážení a rozhodnutí. Nesmí se ale dostat do extrému, který může vést k omezování volnosti žáka. Jde např. o výuku jazyků, návštěvu hudebních či jiných uměleckých škol nebo návštěvu sportovních tréninků. Z těchto činností se velmi často stávají náročné povinnosti, které nejen že výrazně omezují volný čas dítěte a vedou také ke zvyšování jeho fyzického a psychického zatížení. Volný čas tráví děti buď doma nebo po vyučování ve škole či jiném veřejném společenském prostředí (v instituci, organizaci, na hřišti aj.) Období mladšího školního věku je důležité pro harmonický vývoj dítěte, s čímž souvisí upevňování vztahu k práci, kde hlavním motivem je škola, která učí dítě pracovat a tím mu otvírá velké životní perspektivy (Říčan, 2004).
- *V dospívání* (po 10. roku života jedince) je využívání volného času spojeno s hledáním vlastní identity a snahou o samostatnost. Náplň volného času pubescenta ukazuje na aktuální tendence v jeho osobnosti a přímo vyjadřuje jeho zájmovou a hodnotovou orientaci. Pubescent již jakoukoliv organizaci a řízení svého volna považuje za manipulaci se svou osobností a všechny činnosti v tomto směru ze strany dospělých ho zpravidla odrazují. Způsob využití volného času dětí a mládeže odpovídá jejich rozumové i celkové vyspělosti. Chlapci a dívky mají rozdílné zájmy, na druhém stupni základní školy se dostávají do období puberty, kde se i zájmy mění a přizpůsobují se jejich vývoji. Chlapci holdují bojovým hrám, baví je technické stavebnice. V oblíbenosti stoupají sporty, záleží jim na svých výkonech, dokáží tvrdě trénovat, chtějí být lepší než jsou ti druzí. Děvčata opouští zájem o panenky, začínají mít společně s chlapci zájem o stolní hry. Mají rádi tajemství, přitahují je záhady, tábory, romantika, skupinové symboly. Rozvíjí se zájem o umění, především v hudbě (Říčan, 2004).
- *Dospělost* - nabývá problematika volného času na individuálnosti, je determinována osobností a společensko-ekonomickou situací jedince. Charakteristická je touha po nabízených věcech a po cestování.
- *Stárnutí a stáří*, zejména po odchodu do důchodu nabývá volný čas specifickou úlohu. Člověk přemýšlí o životě, bilancuje, mluví se o nemocech a smrti. Touha

se vytrácí. Náplň a využívání volna je tedy velmi důležité a jeho úspěšné trávení je zde v přímém vztahu k pocitu životní pohody (Spousta, 1994).

Nejvíce volného času mají mladí lidé a nejméně příslušníci středních generací. Je to způsobeno tím, že mladý člověk se stará pouze sám o sebe, kdežto dospělí lidé mají mnoho neodkladných povinností souvisejících s rodinou, s rodinným zázemím a s péčí o děti. Mládež se liší od dospělých také tím, že má zcela jiné potřeby a zájmy. Každá generace vyrůstá v jiných společenských podmínkách, její charakter se vytváří pod vlivem jiných životních hodnot, jiných poznatků o vnějším světě a jiného pohledu na ustálený společenský řád.

2.4.3 *Dalšími faktory, které významně ovlivňují náplň volného času*

Fyzická kondice a zdravotní stav jsou limitující faktory volby povolání, úspěchu v něm i toho, co člověk dělá mimoprofesionálně. Člověk je bytost činu, aktivity a práce. Tělesně a duševně nemohoucím lidem se obtížněji radí, jak naplnit svůj život.

Psychická kondice je dána temperamentem, výší inteligence a stupněm aktivity a energičnosti, podmiňujících snahovou (volní) složku osobnosti. Psychická výbava rozhoduje spolu s výbavou tělesnou o životním stylu (práce, zábava, odpočinek). Nejcennějším statkem je duševní zdraví.

Profesionální zakotvení a příslušnost ke společenské vrstvě jsou vzhledem k chápání a naplňování volného času jedním z nejdůležitějších limitujících faktorů. Volný čas těžce manuálně pracujícího dělníka, vytíženého ve směnném systému, je takřka vyčerpán obnovou tělesných sil.

Dalším ovlivňujícím faktorem, který už není zcela osobnostního rázu, je dále místo a země, kde se rodíme (Spousta, 1994).

2.5 *VOLNOČASOVÉ PŘEDSTAVY A PŘEDSUDKY*

Současné volnočasové klišé vytváří v člověku představy, které mohou ve svém důsledku velmi zatěžovat, a to jak jedince, tak společnost.

a) Ve volném čase musím mít radost, být veselý a spokojený

S vážností světa práce kontrastuje „svět zábavy“, který vzbuzuje dojem ráje svobody, radosti a požitku. Reklama propagující tuto neskutečnou realitu vybudovanou zábavním průmyslem vytváří reálný protiklad proti představě

„smysluplného využití volného času“. Tato reklama probouzí v lidech sotva splnitelná přání a burcuje představu o svobodě a štěstí do takové míry, která přesahuje reálné možnosti.

b) Ve volném čase nesmím mít žádné problémy

Další klišé spojené s volným časem spočívá ve skutečnosti, že reálné životní problémy se stávají při společenské zábavě tabu a člověk je ze svého volného času vytěsňuje (když jsme na dovolené, nebudeme přece řešit problémy). Pokud se toto tabu dodržuje, stává se volný čas nedotknutelnou sférou osobního soukromí. Kdo by přiznal problémy – třeba jen problémy s využitím volného času – diskvalifikuje se ve společnosti. V některých zemích se lidé naučili hrát určité role šťastných výletníků, šťastné rodiny atd. Porušení těchto rolí nebývá většinou okolím pochopeno.

c) Volný čas je mi přidělen

Zaměstnaný člověk „nemá“ volný čas, ale „dostává“ volno, ať už od svého zaměstnavatele nebo od státu či od společnosti (ze zákona). S „přidělením“ volného času je spojeno jeho nutné odůvodnění (uvedení účelu, jako např. „dovolená na zotavenou.“ Volný čas tedy nemá žádné vlastní právo, které by bylo nezávislé na práci. Všeobecná deklarace lidských práv sice mluví o tom, že „každý člověk má nárok na volný čas“ (čl. 24), ale ve skutečnosti je většinou toto právo chápáno jinak: každý zaměstnanec má právo na volný čas k zotavení.

d) Volný čas si musím zasloužit

V současnosti nelze mluvit o volném čase, a přitom nemluvit o zaměstnání. Ve veřejném mínění má právo na volný čas jen ten, kdo chodí do zaměstnání. Volný čas je pak v praxi mnoha lidem upírán nebo se o něm jako o volném čase neuvažuje, což se týká třeba lidí, kteří nejsou zaměstnání, jako jsou nezaměstnaní, důchodci, ženy v domácnosti, studenti, děti a další skupiny obyvatelstva. Podle Opaschowského stále ještě ve společnosti převládá pocit viny z „nezaslouženého volného času“.

e) Volný čas vytváří strach

Škola, vzdělání a zaměstnání propůjčují životu strukturu a formu, poskytují určitou životní jistotu. Pokud některá součást této kostry chybí, člověk se cítí nejistý a má strach, že „vypadne z rytmu“ nebo že si zvykne na příliš velký prostor volného času. Jelikož se většina lidí nenaučila svobodně a suverénně zacházet se svým volným časem, trpí pocitem, že musí svůj volný čas „smysluplně naplnit“, a tak

stoupá strach z volného času, který by měl člověk opravdu ve vlastní režii. Tento strach se navenek kryje hromaděním volnočasových aktivit. Důsledkem je, že když člověk má volný čas, svěří starost o jeho využití někomu jinému – médiím, organizátorům zábavy atp.

2.5.1 Různé pohledy na volný čas

a) ekonomické hledisko

Volný čas je využíván pro výchovu a vzdělávání, i komerčně. Odpočínutý člověk podává lepší pracovní výkon, lépe zvládá mezilidské vztahy. Kolik prostředků společnost investuje do zařízení pro volný čas a jaká část nákladů se vrátí.

b) sociologické a sociálně psychologické hledisko

Způsob využívání volného času je ovlivněn sociálním prostředím. Silný je vliv rodiny (rodiče slouží jako vzory – pozitivní či negativní). Rodiny neplnící svou funkci se vyznačují nezájmem o to, jak dítě tráví svůj volný čas. Tento nedostatek mají možnost do určité míry vyrovnat volnočasová zařízení s kvalifikovaným pedagogickým vedením (pokud se to nepodaří je nebezpečí patologických jevů u dětí a mládeže). Jedním ze sociálních vlivů jsou hromadné sdělovací prostředky, ty mají pozitivní ale také negativní vlivy (pasivní využívání volného času, nevhodné násilné pořady).

c) politické hledisko

Státní zainteresovanost o volný čas spočívá v zakládání, financování a ovlivňování zařízení pro volný čas, v pomoci těm, kteří s dětmi a mládeží pracují, ve vytváření podmínek pro činnost ve volném čase, ve vytváření kladných postojů dospělých k dětským aktivitám ve volném čase, v přípravě kvalifikovaných pracovníků i dobrovolníků ve volném čase. Nabídka aktivit by měla tvořit funkční systém.

d) zdravotně-hygienické hledisko

Správné využívání volného času se pozitivně projevuje ve zdravotním stavu člověka. Zdravotníky zajímá režim dne, respektování křivky výkonnosti jedince, hygiena prostředí i sociálních vztahů, hygiena duševního života.

e) pedagogické a psychologické hledisko

Z pedagogického hlediska má volný čas dva úkoly: výchova ve volném čase (vyplňování volného času smysluplnými aktivitami – rekreační, výchovně

vzdělávací) a výchova k volnému času (seznámení se s množstvím zájmových aktivit, orientace v nich, seberealizace). Množství volného času relativně vzrůstá, ale kvantita neznamena nárůst kvality. Měla by se podporovat aktivita dětí, poskytovat prostor pro spontaneitu, uspokojovat potřeba nových dojmů, seberealizace, sociálních kontaktů, poskytovat pocit bezpečí a jistoty.

2.6 VOLNÝ ČAS A ŽIVOTNÍ STYL

Způsob využívání volného času je jedním z důležitých ukazatelů životního stylu, každý člověk má svůj individuální systém hodnot, který se utváří vlivem životních podmínek a aktivitou jedince. Pro některé lidi je největší hodnotou práce, volný čas někdy posuzují jako něco nepatřičného. Pro jiné lidi jsou podstatou a nejvýznamnější životní náplní činnosti ve volném čase, osobní koníčky nebo různé zábavy, pracovní povinnosti chápou jako nutné zlo.

Podceňování ani přeceňování volného času není správné, ideální by bylo, kdyby člověk dokázal uvést do rovnováhy pracovní i jiné povinnosti a svůj volný čas. Hodnotová orientace člověka se projevuje v protikladu zda mít, či být (tedy mít a schraňovat materiální předměty, hnát se za kvantem zážitků, aniž se z nich stane prožitek atp.).

Důležitým ukazatelem životního stylu jsou i sociální interakce, vztahy s lidmi (z hlediska volného času je významné, s kým ho prožíváme). Při posuzování sociálních vztahů ve volném čase hraje prvotní roli rodina (rodiče jsou prvními vzory pro děti). Nedostatek osobních kvalitních zájmů je nutno chápat jako závažný negativní osobnostní rys; osobní zájmy a záliby dokáží někdy člověka doslova zachránit v náročných životních situacích (odchod dětí z domova, odchod do důchodu, ztráta zaměstnání atd.).

2.6.1 Proměna hodnot životního stylu

- **Pracovně orientovaný životní styl** – smysl života vnímá pracovní činnost. Volný čas chápe jako zbytkové kategorie (tělesný odpočinek, rekreace, zotavení). Byrokratické pojetí práce a volného času. Předpokládá se, že bude směřovat do ústraní.
- **Hedonistický životní styl** – práce je nutná pro život a užívání volného času. Přesun životních zájmů do oblasti volného času rodiny a soukromí. Volný čas je

vědomě prožíván jako protipól k pracovnímu všednímu dni. Přestože se jedná o revoluční, progresivní, ekonomicky závažný životní proud, dá se předpokládat, že dojde v budoucnosti k jeho poklesu.

- **Celiství životní styl** – usiluje o naprostou jednotu všedního a volného dne, snaží se omezit oddělení životních oblastí práce a volného času. Tento proud obsahuje nejen extrém profesionální práce, naplňující běžný den, (spojení výdělečné činnosti a volného času), ale i druhou krajní mez, která poukazuje na redukci vlastní výdělečné práce během časového minima a na uskutečňování dodatečné aktivity ve zbývajícím čase, osvobozeném od práce. Tento alternativní životní styl rychle získává na významu.

2.6.2 Volný čas a činnosti manuální – praktické

Člověk nemůže existovat bez kontaktu se světem, bez vztahu ke světu. Dobývání světa se uskutečňuje v rovině fyzické a intelektuální. Fyzický kontakt může být uskutečněn tělem v prostoru – sportovní činnost, nebo manipulací s hmotnými objekty, které jsou součástí přírody. „Ve volném čase jsme zvolili pro tuto činnost termín činnost manuálně-praktická“ (Švingrová, 1967).

Manuální činnost se projevuje především jako činnost řemeslnická (a výtvarná) a zahrádkářství. V některých zemích a u některých vrstev převládá zahrádkářství, jinde činnost řemeslnická. V naší zemi jsou zastoupeny obě základní formy manuální činnosti ve volném čase. Zahrádkářství znamená určitý návrat člověka k přírodě. Podle některých studií je více oblíbeno u manuálně pracujících, zatímco řemeslná činnost proniká i do ostatních sociálních vrstev. Zdá se ovšem, že zahrádkářství je spíše záležitostí evropskou. „Ve Francii, v Holandsku, v Čechách, všude vidíme malé zahrádky. Zahrádkaření patří k tradičnímu využívání volného času“ (Švingrová, 1967). Manuální činnost v modernější podobě (výtvarné práce) je spíše obsažena v domácím kutilství. „Kutilství zaplavilo Ameriku, Anglii, Francii, Itálii i Čechy. Nazývá se akcí „udělej si sám.“ (12) Tato činnost je považována za určitý druh koníčků.

Vítězství člověka nad světem i sebou samým bylo v prvotní podobě realizováno právě manuálním kontaktem. Člověk se proto ve své činnosti stále k němu vrací ve všech obdobích dějinného vývoje, tedy i v současné moderní společnosti. Ve všech ostatních kontaktech nutí svět člověka, aby se v určitém směru

přizpůsobil. Vtiskuje mu svou představu ať jde o umění, vědu či politiku. Ve vztahu k přírodě především vtiskuje člověk svou vůli jí. Tento kontakt vytváří pocity jistoty, vítězství, lidského jáství. Proto se moderní lidé znovu a znovu vrací a budou vracet k této prvotní lidské činnosti.

Na druhé straně nesmíme však příliš podléhat iluzím. Prvenství manuální činnosti ve volném čase má ještě jinou i stránku, snad trochu méně poetickou. Růst manuální činnosti ve volném čase je vyvolán i potřebou konzumu. Lidé chtějí mít stále více věcí, které jim mohou nebo mají zpříjemňovat život, vytvářet pocit štěstí a spokojenosti. Potřeba dalšího a stále nového konzumu usměrňuje chování člověka. Někteří z nás pak volí další dodatečné zaměstnání, další pracovní poměr. Jiní se zase snaží zhotovovat si některé věci sami. Řemeslná práce je velmi drahá, proto si lidé udělají mnoho věcí sami a za ušetřené peníze si koupí další věci, po kterých touží. V konkurenci zájmů vyhrává místo volného času a činností, které by měly mít hedonistický charakter konzum a tím i činnosti, které mohou ještě dodatečně konzum zvýšit.

2.6.3 Volný čas a činnosti kulturní a umělecké

Další důležitou složkou lidských činností, které uskutečňujeme ve volném čase je činnost kulturní a umělecká. Je to četba beletrie, návštěva divadla, kina, koncertů, uměleckých výstav, poslech televize. Tyto činnosti vyvolávají v člověku fantazii, obrazotvornost, estetický zážitek a proto se zařazují mezi činnost uměleckou. Odpovídají lidské potřebě snění. Do kategorie činnosti umělecké zahrnujeme veškerou účast na imaginárním světě prostřednictvím děl, jejichž základem je vyvolávat v člověku estetický zážitek. Tato forma lidské činnosti působí především na lidskou představivost, na lidské city. Umělecká činnost je spjata s člověkem odedávna. Nejoblíbenějším uměleckým zájmem je televize a četba, pak až kino, divadlo, koncerty a umělecké výstavy.

2.6.4 Volný čas a činnosti intelektuální

Činnosti intelektuální jsou podstatnou součástí lidské civilizace. Ve volném čase je tato činnost zaměřena k dobrovolnému prohlubování svých znalostí a zdokonalování svých dovedností k rozvoji své osobnosti. Této potřebě odpovídá četba novin, dokumentárních i vědeckých knih, různé rozhlasové i televizní relace,

rozhovory, dobrovolné sebevzdělávání ve formě čistě soukromé nebo organizované.

Vzdělání je zvláštní druh napětí, které vyžaduje píli, vytrvalost, vůli a úsilí. Potřeba učit se je vlastní lidské bytosti (Švingrová, 1967). Člověk si dotváří i přetváří svůj názor na svět, na jeho úkoly, poslání, společenské rozdělení. Do problematiky obecného vzdělání patří i pochopení sebe, své společenské role a svého zařazení v rámci společnosti. Pochopení vlastních primárních i druhotných potřeb a jejich propojení se zájmy společenskými. Pochopení i chování druhých lidí. Do všeobecného vzdělání patří i informace a určité seznámení se s novými objevy, s pohybem, který probíhá v přírodních a společenských vědách. Vzdělání je tak protiváhou specializace v pracovním procesu.

Učit se po celý život znamená rozvíjet své znalosti, informace v rámci svého povolání, v rámci své profese. V současné době právě vědění získané mimo školu a po době povinné školní docházky je převážně záležitostí volného času. Vedle dálkového studia existují různé kurzy postgraduální, rekvalifikační, večerní a korespondenční.

3 POHYBOVÉ AKTIVITY A VOLNÝ ČAS

Pohybová aktivita přispívá, podle Juríkové (2006, s. 33 an.), ke zdravému životnímu stylu a prevenci sociálně patologických jevů. U dětí a mládeže je to prostředek k zajištění normálního tělesného vývoje (pro optimální růst a vývoj nervového systému, vývoj pohybového ústrojí, zvyšování svalové hmoty, správné držení těla, správný krevní oběh, regulátor obezity atd.). Přináší možnost seberealizace, pocitu spokojenosti a pohody, navazování přátelských kontaktů. Pohybová aktivita zvyšuje i toleranci ke stresu, depresi a přetížení nervového systému. Plní i funkci relaxační.

„Pohybová aktivita zahrnuje všechny pohybové činnosti člověka. Je to mnohem širší pojem než sport. Patří do ní rovněž pohybové aktivity pracovní, lokomoční, běžných životních úkonů, plejáda hobby-aktivit, kam rovněž patří sport, cvičení, turistika a tanec“ (MŠMT, 2002, s. 15).

Podle Hodaně (1997) dělíme pohybové aktivity:

1) z hlediska řízení:

- a) organizované – tyto aktivity mají většinou odborné vedení, záštitu sportovního klubu, odpovídající materiální i prostorové vybavení. Jsou pravidelně pořádané ve formě tréninku, příprav, soustředění, soutěží. V průběhu týdne mají pevnou pozici v čase, v místě.
- b) neorganizované – aktivity volnočasové, tyto aktivity většinou nejsou pevně zakomponovány do časového plánu týdne, provozují se většinou při uvědomění si, že tuto aktivitu chceme dělat.

2) z hlediska fyzického zatížení:

- a) rekreační – zde se neaspiruje na výraznější sportovní výkon, ani na společenské uplatnění prostřednictvím sportu. Má funkci spíše společenskou, regeneruje organismus, zvyšuje fyzickou a duševní zdatnost, pěstuje volní vlastnosti, napomáhá všestrannému rozvoji osobnosti.
- b) závodní – má tyto znaky: systematickosti a plánovitosti tréninku, stanovení cílů ve vztahu k dosažení výkonu, účast v soutěžích. Je dominantní v seberealizaci člověka, někdy se stává i vlastním těžištěm života.

3) z hlediska opakování aktivit:

- a) pravidelné – zde jsme upřesnili, že aktivita musí být prováděna minimálně jednou za týden po dobu uplynulých 4 týdnů
- b) nepravidelné – náhodně provozovaná aktivita, spontánní reakce na vnější podněty, ne však stálá.

Pohybové aktivity provázejí člověka, v rozličných formách a podobách, po celý život a jsou velmi důležitým faktorem pro harmonický rozvoj osobnosti. Dnes se však, bohužel, začíná vyčleňovat z množiny všech pohybových činností podmnožina „sport“. Sport (myšleno vrcholový sport) je stále více spojován s dosažením výkonu a v soudobé společnosti hraje dominantní roli. Dochází ke stále větší provázanosti mezi sportem a ekonomikou a obrovský příliv peněz do vrcholového výkonnostního sportu má za následek fakt, že sport se stává zbožím.

3.1.1 Volný čas a sport

Sport, ať už se jedná o soutěžní (výkonnostní a vrcholový), rekreační či školní (tzn. školní tělesná výchova), plní vždy úkoly zdravotní, vzdělávací a výchovné. Je ideálním prostředkem (je-li v intencích fair play) k tomu, aby se z jedince stala zdravá, samostatná, kreativní a vyrovnaná osobnost. A to nepočítám zřetelně zažitě pohybové stereotypy, které jsou vidět u většiny sportujících dětí na první pohled. Rovněž lze vysledovat, že jakmile se dítě věnuje nějakému sportu, nemá takové problémy „krotit svoji přebytečnou energii“.

3.1.2 Dělení sportu

Podle Slepíčkové (2000) takto sport rozděluje Crum (1996):

Elitní sport

Je typický úsilím o absolutní výkon, dále je charakteristický vysokým sociálním postavením a vysokou finanční odměnou. U nás je znám pod pojmem sport vrcholový respektive profesionální. Tento název byl již užít zakladatelem novodobých olympijských her baronem Pierrem de Coubertainem. Dominantními znaky jsou komercializace a profesionalizace.

Soutěžní sport

Hlavním motivem je vzrušení ze soutěže, sledování subjektivního výkonu, relaxace a uspokojení ze sociálního kontaktu. Účastníci jsou součástí klubů a federací.

Rekreační sport

Rekreační sport je charakteristický relaxací, zdravím a společenskými kontakty. Většinou prováděn ve sportovních oddílech, klubech, jako služba obcí pro veřejnost a velice často v soukromém sektoru. Je zde možnost si zvolit program i bez vazby na organizace.

Fitness sport

Hlavním cílem je rozvoj a udržení fyzické zdatnosti. Nabízejí ho jak soukromé podniky, tak i komerční agentury.

Rizikový a dobrodružný sport

U tohoto sportu jde především o dobrodružství a napětí. Je to druh sportu (parašutismus, potápění, rafting, lyžování z helikoptéry apod.), který je velice finančně náročný z hlediska materiálního vybavení a může být prováděn jen v prostředí, které si tento sport vyžaduje.

Požitkářský sport (Lust sport)

Hlavní motivem je touha zažít něco výjimečného, do jisté míry bláznivého. Též známý pod názvem S-sport, což je z anglického sun, sea, sand, snow, sex, speed, satisfaction. Požitky tohoto typu nabízí hlavně komerční sféra, často spojená s turistikou.

Kosmetický sport

Cílem je dokonale vybudovaná a vypracovaná postava. Nabídku doplňují služby kosmetického charakteru (solárium, masáže apod.).

Nesmíme přehlédnout zřetelnou souvislost mezi současným chápáním sportu, zejména individuálním sportováním a novým vztahem k tělu a k tělesné kultuře. V mnoha oblastech života společnosti stojí dnes v popředí zájmu lidské tělo. Mladí lidé chtějí hezky vypadat (coolness), chtějí se dobře cítit a chtějí prožívat intenzivně to, že jsou tělem, a to buď formou příjemného pohodlí anebo naopak extrémní námahy. V této souvislosti se někdy mluví dokonce o jakémsi „kultu těla“. Oblastí, v které hraje tělo výjimečnou roli, je sport.

Sport se stal jednou z posledních oblastí lidského života, která vyžaduje vnímat člověka celistvě s jeho fyzickými i duševními schopnostmi, protože přináší kromě společenských hodnot také zkušenost fyzické síly, vytrvalosti a zdraví. Zejména

individualizovaný sport – ve formě pravidelného kondičního běhu (jogging) nebo cvičení v posilovně – směřuje jednoznačně k ideálu „krásného těla“. Zde můžeme objevit náznaky kultu těla, s nímž se setkáváme ve starověkých náboženstvích. Sport se začíná slibně rozvíjet na přelomu našeho století. Avšak teprve současný, moderní průmysl vytvořil prostor pro volný čas a současně vytvořil sportovní zboží. Tím se vytvořily podmínky pro to, aby se této činnosti mohly věnovat široké vrstvy lidí.

Za posledních 50 let došlo ve výběru sportů a sportovních činností k určitým změnám. Lidé vedle procházky volí ve svém volném čase i další činnosti, které byly dříve vyhrazeny jen bohatším vrstvám. Stoupá zájem o pohybové aktivity ve fitness centrech, vodní sporty, zimní sporty, aerobik a turistiku.

Sportovní činnost v užším i širším slova smyslu vnáší nové změny do rytmu a stylu života současných generací. Do budoucnosti se předpokládá, že část volného času, věnovaná manuální činnosti, se uvolní ve prospěch sportovní činnosti.

U lidí se zdravotním postižením umožňuje tělesná výchova a sport snazší zapojení do pracovního a společenského prostředí a pomáhá jim překonávat obtíže plynoucí z jejich postižení. Tím také podstatně přispívá k jejich zdravotní, psychické, pracovní i sociální rehabilitaci. Je důležité, aby tito lidé byli stále informováni o všech možnostech tělesné výchovy a sportovní činnosti i pro cvičence se značným postižením a aby byli soustavně vedeni k aktivní účasti na tělesné výchově a sportu (Kábele, 1988).

3.1.3 Charakteristické znaky současného sportu

Všemi autory bez rozdílu je však sport považován za významný společenský jev, který proniká do všech oblastí společenského života, jako je zákonodárství, vztahy mezi rasami, obchod, průmysl, rozvoj a hodnocení morálních kvalit atd.

Aby byl sport zcela jasně odlišen od ostatních tělocvičných aktivit, jsou určovány jeho specifické znaky. Choutka (in Hodaň 1997) považuje za charakteristické znaky sportu následující:

sport je oblastí nevýrobní sféry – neprodukuje tedy žádné materiální hodnoty. Poněvadž je záležitostí volného času, může se rozvíjet pouze na základě dobrovolného zájmu občanů, kterým slouží k uspokojování jejich individuálních potřeb (fyzického, psychického, sociálního charakteru). Přitom však tuto funkci překračuje tím, že přispívá k všestrannému a harmonickému rozvoji jedince.

Hovořit o sportu jako záležitosti volného času je možno pouze u začínajících, respektive výkonnostních sportovců. Vrcholoví sportovci naproti tomu využívají volný čas k regeneraci sil k novému tréninkovému procesu. Stejně také otázka dobrovolnosti je rozhodující v počátečních fázích. Ve vrcholové úrovni ustupuje jiným zájmům, různým formám zodpovědnosti atd.

V současné době je ve vrcholové úrovni ohrožován i požadavek všestranného a harmonického rozvoje jedince, neboť v zájmu vysokého výkonu dochází k velmi úzké specializaci.

sport je intenzivní pohybovou součástí specifického charakteru – která je realizována v řešení symbolických, fiktivních situací. Charakter sportovní činnosti je jako způsob řešení uvedených situací přesně vymezen pravidly. V těch se odráží i historický vývoj sportu. Jako základní pravidlo, platné pro všechny účastníky sportu, je vytvoření stejných podmínek. Dodržování základního i všech ostatních pravidel, je základním principem sportovní etiky.

výrazným znakem sportovní činnosti je soutěživost – ta je výrazem symbolického boje, v němž sportovci uspokojují svoji potřebu sebeuplatnění a seberealizace. Jedině v soutěžení se může realizovat snaha po dosažení nejvyššího výkonu. A právě dosahování nejvyššího výkonu je dominujícím znakem sportu. Výkon je ten nejsilnější motiv, který činí sport velmi přitažlivým zejména pro mládež a nutí účastníky k velmi intenzivní a náročné práci.

Z výše uvedených znaků je zřejmé, že sport jako specifická činnost přináší řadu hodnot (fyzických, psychických i sociálních), jež jsou důležité pro vývoj člověka i celé společnosti. Je vedle tělesné výchovy a tělocvičné rekreace důležitým společenským nástrojem.

3.1.4 Vliv rodiny na sportování mládeže a životní styl

Formování životního stylu významně ovlivňuje rodina. Kromě toho, že rodina plní několik funkcí (ekonomicko-zabezpečovací, biologicko-reprodukční, výchovná), řídí i náplň volného času dítěte.

Zda rodina bude vést dítě k pohybu či nikoliv, výrazně ovlivňuje vztah rodičů k pohybové aktivitě. Pokud je rodič přesvědčen o nutnosti pohybové aktivity v životě jedince, pak zcela určitě povede své dítě stejným směrem. Charvát (2002, s. 39) dále uvádí, že „vztah ke sportovní aktivitě reflektuje i faktor vzdělání rodičů. Rodiče

s vyšším vzděláním v nemanuálních profesích zpravidla více oceňují nezbytnost pohybových aktivit svých dětí a jsou přístupnější utváření vhodných předpokladů pro jejich sportovní rozvoj.“ Naopak negativně působí zejména slabé přesvědčení o potřebě pohybu, ale i pohodlnost, slabá vůle, která, jak Charvát (2002, s. 39) dodává, „umocňuje svůj erozivní vliv s rostoucím věkem, počtem dětí v rodině, nedostatkem volného času, nedostupností sportovních objektů.“

Rodina je zásadním východiskem pro další – mnohdy celoživotní – směřování. Čím vyšší význam přisuzují rodiče sportu, tím silněji děti chápou sport jako hodnotu a atraktivní činnost. Navíc je známo, že první zkušenost malých dětí se sportovními aktivitami probíhá zpravidla právě na půdě rodiny.

Adolescent vychází a těží ze svého „sportovního dětství“, ale velmi často experimentuje a hledá nové možnosti. Domníváme se, že je velice důležité najít si svůj styl a způsob sportovního vyžití, protože pak si člověk uvědomí kromě pohody fyzické i pohodu psychickou. V dnešní době je již řada malých sportovců „stresována“ svými trenéry a často bohužel i rodiči, kteří tlačí své ratolesti za každou cenu za úspěchem, s vidinou návratu investic do tréninku svých dětí vložených. Tento fyzický a hlavně psychický tlak se pak projevuje a graduje právě v období „vzdorující“ adolescence, kdy může dojít k ohrožení či narušení vztahu rodič – dítě.

Zdravý životní styl představuje cestu k formování jedné z nejdůležitějších lidských hodnot – úctě k životu a zdraví každého jedince. Pávková (2002, s. 29) vymezuje termín životní styl „jako souhrn životních forem, které jedinec aktivně prosazuje.“ Jedním z důležitých ukazatelů životního stylu je způsob využívání volného času. Výchovou ke zdravému životnímu stylu bychom měli působit na mládež, aby byli schopni naučit se vnímat starost o své zdraví jako svoje právo a povinnost.

3.2 PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU

Pedagogika volného času je pedagogická disciplína o volném čase. Výchova pro volný čas a ve volném čase, shromažďuje poznatky, informace, dovednosti a praktické zkušenosti, hledá cesty a přístupy pro zajištění optimální přípravy ke smysluplnému trávení volného času a zabývá se konkrétním pěstováním kvality života.

Výchova ve volném čase si klade za cíl vybavovat děti vědomostmi, dovednostmi a postoji, ale také schopnostmi odolávat nástrahám současné společnosti (drogové závislosti, alkoholismus, šikana, vandalismus a další). Pedagogické ovlivňování je zaměřeno na to naučit jedince dobře a kvalitně využívat svůj volný čas, chápat jej jako významnou životní hodnotu, formovat hodnotné zájmy, rozvíjet specifické schopnosti, upevňovat žádoucí morální vlastnosti. Jde především o smysluplné trávení volného času prostřednictvím odpočinkových, rekreačních, zájmových činností (rukodělné, přírodovědecké, esteticko výchovné, tělovýchova a sport, společensko vědní a práce s počítači). Ale řadí se sem také činnosti sebeobslužné, společensky prospěšné a příprava na vyučování.

V současné době narůstá rok od roku. Nyní se hovoří o průmyslu volného času. Existují firmy, které se zabývají volným časem. Jak trávíme čas přes den se zabývá pedagogika denního volného času, také je pedagogika týdenního volného času, také sem spadá pedagogika cestování.

Většina laiků si myslí že se Pedagogika volného času týká jen dětí. Týká se všech věkových kategorií. Ve věku seniorském posledních desetiletích vznikala různá řada institucí pro tyto lidi kde se pro ně dělá vyplnění volného času.

Důležitost volného času je zakotvena v *Deklaraci o právech dítěte z roku 1989*. Ovlivnění celého procesu. *Charta výchovy pro volný čas*. Komise světového sdružení pro volný čas a rekreaci z roku 1993. Účelem je informovat vládní a nevládní organizace o významu volného času, výchovy ve volném čase.

Pod pojmem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání a dobrovolná společensky prospěšná činnost. Specifickou zvláštností volného času dětí a mládeže je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování. Děti nemají dost zkušeností a poznatků, aby se správně orientovaly v různých oblastech zájmové činnosti, potřebují citlivé a nenásilné vedení a vhodně motivovanou pestrou nabídku činností, z nichž si dobrovolně vyberou.

Prostředí ve kterém děti tráví volný čas, je různorodé. Mnoho dětí prožívá své volné chvíle doma, ve škole, v různých společenských organizacích a institucích, ale i venku na ulici, často bez jakéhokoli dohledu. Společnost by měla mít zájem na tom, jak děti svůj volný čas tráví.

Volným časem se zabývají sociologové, psychologové, pedagogové, filosofové, sociální lékaři, historici, kinantropologové aj.

3.2.1 Počátky výchovy ve volném čase v Čechách

Počátky výchovy ve volném čase v novodobé společnosti jsou spjaty s proměnami práce a životního způsobu obyvatel měst a vesnic po skončení třicetileté války (1648). V průběhu 17. století si bohatší obyvatelé měst začali budovat víkendové domy, ve městech vznikaly kluby, kavárny, spolky a společnosti dospělých. Začali se objevovat vzdělávací, hudební, divadelní, tělovýchovné nebo turistické aktivity, pořádali se výlety, slavnosti a shromáždění, vznikaly kluby, dělnické domy, zájmové odborové, sociální i politické organizace.

Ve 2. polovině 19. a počátku 20. století sílí budování zájmových spolků, hnutí (Skaut, Sokol, Orel, YMCA...). Jsou otevírány první volnočasové domy nejprve se zaměřením na dospělé (hřiště, cvičiště apod.). Tímto vznikají první koncepty pedagogiky volného času v evropských zemích.

Ve 20. století nabývá volný čas úplně jiný význam jak to bylo před tím. V důsledku vývoje společnosti můžeme říci, že se proměňovaly jeho obsahy i způsoby jeho realizace a to zejména v druhé polovině nabývaly na intenzitě. Změnily se také přístupy člověka.

Ve druhé polovině 20. století je volný čas pojímán jako řada činností. Člověk uskutečňuje své i společenské potřeby. Naskytají se zde potřeby seberealizace a zájmová činnost. Týká se to hlavně volného času dětí a mládeže.

Výchova ve volném čase má plnit určité důležité funkce:

1. Výchovně-vzdělávací funkce:

Vhodné pedagogické ovlivňování volného času dětí a mládeže je jednou z forem prevence tak závažných výchovných problémů, jako jsou projevy agresivity, záškoláctví, drogová závislost, gamblerství, problémy v oblasti sexu. Jednotlivé instituce se podílejí podle svých specifických možností legislativně vymezeného poslání na rozvíjení schopností dětí a mládeže, na uspokojování jejich potřeb a zájmů. Prostřednictvím pestrých činností se děti motivují k společensky žádoucímu využívání volného času.

2. Zdravotně hygienická funkce:

Instituce přispívají k usměrňování režimu dne, tak aby pomáhal vytvářet zdravý

životní styl. Instituce umožňují dětem a mládeži pohyb na čerstvém vzduchu. Pohybové, tělovýchovné a sportovní činnosti ve volném čase kompenzují dlouhé sezení při vyučování a pro zdraví dětí jsou nezbytné.

3. Preventivní funkce:

Preventivní funkce zasahuje u dětí do oblastí: drogové závislosti, alkoholismu, kouření, kriminality a delikvence, virtuálních drog, patologického hráčství, šikanování, vandalismu, a jiné forem násilného chování, xenofobie, rasismu, intolerance.

4. Sociální funkce:

Instituce vyrovnávají problémy materiální a psychologické v rodině. Zařízení, která plní funkci rodiny (školní družiny, dětské domovy, domovy mládeže).

3.3 *ČINITELÉ VE VOLNÉM ČASE*

Ve volném čase je možnost věnovat se činnostem, které máme rádi, baví nás, uspokojují, přinášejí radost a uvolnění. Hranice mezi sférou povinností a volným časem nelze přesně určit, povinnost nemusí být prožívána vždy jako něco nepříjemného. To, jak trávíme svůj volný čas ovlivňuje mnoho faktorů – základ tvoří rodina, dále je to škola, učitelé, vrstevníci, kamarádi, sousedé, známí, hromadné sdělovací prostředky, literatura atd.

Existují instituce a organizace, které působí na člověka ve volném čase a učí jej ho využívat: školy, střediska zájmové činnosti, klubovny, kulturní domy, církev, náboženské organizace, alternativní školy.

V naší republice je vytvořena síť různých zařízení, organizací či sdružení, které se nějakým způsobem podílejí na způsobu trávení volného času dětí, mládeže, ale i dospělých. Ať už z hlediska utváření různých programů či akcí pro určitou věkovou skupinu a nebo jejich samotné zapojení do činnosti dané organizace.

- organizace spadající pod státní správu a samosprávu
- nestátní neziskové organizace
- privátní organizace (neboli soukromé)

Organizace spadající pod státní správu a samosprávu

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Zajišťuje zájmové vzdělávání pro děti a mládež v rámci středisek volného času,

školní družiny a školního klubu. Dle vyhlášky č. 74/2005 se činnost střediska volného času uskutečňuje v několika oblastech zájmového vzdělávání nebo se zaměřuje na konkrétní oblast zájmového vzdělávání. Středisko vykonává činnost po celý rok bez ohledu na školní vyučování. Zřizovateli jsou školské úřady, případně obce.

Ministerstvo vnitra zajišťuje prevenci sociálně patologických jevů a podporuje nestátní neziskové organizace prostřednictvím grantové politiky.

3.3.1 Školská zařízení starající se o volnočasové činnosti

▣ **Školní družiny** se zaměřují na práci s dětmi prvního stupně základní školy. Kromě výchovné a zdravotní funkce zajišťují sociální péči a bezpečnost dětí v době, kdy jsou rodiče v zaměstnání. Výchovná činnost se orientuje na co nejpestřejší strukturu zájmových činností a uspokojení velké potřeby pohybu.

▣ **Školní kluby** pracují s dětmi středního školního věku, žáky druhého stupně. Těžiště práce je v zájmové činnosti, v pravidelných kroužcích, souborech, tělovýchovných oddílech.

▣ **Střediska volného času** zahrnují domy dětí a mládeže. Nabízejí činnosti pro děti všeho věku, středoškoláky i dospělé, popř. seniory. Činnosti mají většinou podobu pravidelných zájmových útvarů. Nabízí příležitostné zájmové činnosti (výlety, turnaje, tábory apod.). Nabízeny jsou i činnosti pro jednotlivce (např. příprava na nějakou specializovanou školu).

▣ **Domovy mládeže** zajišťují mnoho jiných funkcí kromě zájmových činností: bydlení, stravování, péči o studium apod. Velmi významnou součástí práce vychovatele v domově mládeže je právě pedagogické ovlivňování volného času, které má podobu zájmových činností. Funguje to zde formou nabídky a poptávky. Povinností vychovatele je zjistit s jakými zájmy dítě přichází a umožnit mu pokračování v nich. V takovýchto institucích by měli pracovat lidé s různým zaměřením (výtvarník, sportovec apod.).

▣ **Dětské domovy.** Děti chodí do běžných škol dostupných v regionu. Pokud je to možné, měly by své zájmy realizovat jinde, než v dětském domově (ZUŠ, sportovní oddíly, střediska volného času). Tímto je omezena izolovanost od běžného života. Někdy dětský domov zřizuje zájmové útvary, ty jsou naopak přístupné pro děti

„zvenku“.

▣ **Základní umělecké školy** se svými hudebními, výtvarnými a literárně dramatickými obory poskytují uplatnění dětem, mládeži i dospělým s vyhraněnými zájmy a schopnostmi v esteticko-výchovné oblasti.

▣ **Jazykové školy** plní funkci zájmového vzdělávání v oblasti výuky cizích jazyků.

3.3.2 Nestátní neziskové organizace

Tyto organizace mají svoji nezastupitelnou roli v systému práce s dětmi i běžnou populací. Státní organizace, zejména pak školská zařízení pro volný čas, mají omezenou kapacitu počtu dětí, které je možno přijmout do jejich systému a nabídka, kterou vytvářejí a poskytují, nemůže uspokojit všechny zájemce. Nestátní neziskové organizace tak svou nabídkou, atraktivitou, dobrovolností aj. výrazným způsobem rozšiřují možnosti aktivního trávení volného času dětí mimo školu a školská zařízení pro volný čas.

- občanské sdružení podle zákona č.83/1990 Sb.
- obecně prospěšná společnost podle zákona č. 248/1995 Sb.
- účelové zařízení církve podle zákona č.3/2002 Sb. (Strategie podpory, 2005).

V této kapitole uvádím různé společenské instituce, které nám vytvářejí podmínky pro realizaci cílů výchovy mimo vyučování.

▣ **Česká rada dětí a mládeže** je v současnosti nejreprezentativnější v České republice, která sdružuje největší české organizace. Asociace turistických oddílů mládeže (TOM), Pionýr, Česká tábornická unie, Folklórní sdružení České republiky, Sdružení víceúčelových technických sportů, YMCA, Národní informační centrum, Asociace křesťanských sdružení mládeže, Junák – Svaz skautů a skautek.

▣ **Junák** v současné době skautské organizace působí ve více než 214 státech. U nás hnutí založil A. B. Svojsík a z jeho iniciativy bylo nazváno Junák (český skaut). Posláním Junáka je působit na dětské i dospělé členy a vést je k duchovní, mravní a tělesné zdatnosti. Skauting podporuje vlastenectví, je však zároveň celosvětovou organizací vedoucí k bratrství mezi národy. Prostředkem je činnost zaměřená zejména na turistiku a pobyt v přírodě, výchova k praktickým dovednostem.

■ **Pionýr** druhá největší volnočasová organizace pro děti a mládež. Jedná se o dobrovolné, samostatné a demokratické sdružení, které se zabývá především osvětou, které pokrývá široké spektrum oblastí života vědy a techniky. Cílem výchovné činnosti je vést členy k aktivnímu občanství a kladným morálním hodnotám prostřednictvím programů z sociální, kulturní a sportovní oblasti. Upřednostňuje se nenáboženská výchova.

■ **Folklórní sdružení České republiky** slučuje skupiny s tanečním a folklórním zaměřením. Věnuje se výchově v oblasti osvěty, tvůrčí, umělecké, propagační a reprezentační činnosti. Spolupracuje s občanskými spolky v jednotlivých krajích. Jejich hlavním cílem je neustálé udržování tradic, obyčejů a zvyků. Touto svou činností pomáhá udržovat národní povědomí v nově formujících se evropských rozměrech. Organizuje samostatně tak i ve spolupráci s jinými institucemi pořádají festivaly, soutěže, besedy, výstavy, přehlídky, ale také odborná sympozia. Rozvíjí mezinárodní aktivitu ve spolupráci s ministerstvem zahraničních věcí.

■ **Sokol** - tělovýchovná organizace založena v roce 1862 dr. Miroslavem Tyršem, který usiloval o harmonický rozvoj tělesné, duševní i morální stránky osobnosti. Kromě tělesných cvičení byl zaměřen i na vzdělávací a osvětovou činnost. Od roku 1882 pořádá Sokol slety - veřejná tělovýchovná vystoupení. Poté byl několikrát zlikvidován, avšak v roce 1990 byl již počtvrté obnoven.

Sokol organizuje tělovýchovnou činnost s dětmi, mládeží i dospělými. Nabízí veřejnosti Program moderních pohybových aktivit formou netradičních akcí (např. Sokolgym, Euroteam, Běh Terryho Foxe). Sokolští cvičenci reprezentují Českou republiku i na světových gymnestrádách. ČOS (Česká obec sokolská) spolupracuje s organizacemi, které mají ve svém programu „Sport pro všechny“ u nás i na mezinárodní úrovni (TAFISA, ISCA).

■ **Český svaz tělesné výchovy** je dobrovolným sdružením sportovních, tělovýchovných a turistických svazů a klubů. Jeho posláním je podporovat sport, tělesnou výchovu a turistiku. (PÁVKOVÁ, 2002)

■ **Organizace církví a náboženských společností** se také starají o volný čas dětí a mládeže.

■ **Česká tábornická unie** je organizace, která sdružuje děti, mládež a dospělé se zájmem o trempink v tábornických osadách. Vytváří podmínky pro rozvoj zájmů

samotářů. Tábornictví se považuje za hnutí orientující se na poznávání a život v přírodě. Cílem výchovy je také rozvíjení tábornických dovedností a sportovního vyžití v přírodě. Vychází z myšlenek o lesní moudrosti, její členové chtějí důvěrně znát přírodu a její zákonitosti. Pořádá kurzy ve vodácké, jezdecké, lyžařské, horolezecké či potápěčské činnosti. Dále organizuje přehlídky na celostátní úrovni. Součástí jsou také zahraniční expedice, zájezdy či výměnné pobyty.

■ **Duha** je dobrovolné sdružení, které slučuje jednotlivce i kolektivy za účelem tělesného a duševního rozvoje mladých lidí. Upřednostňuje ekologickou a globální výchovu. Cílem výchovy je jedinec, který žije účelně v souladu s přírodou a její zákonitostí. Název vyjadřuje symbolicky široké spektrum názorů i most mezi názory vytvářenými pomocí dialogů. Hnutí Duha vzniklo počátkem roku 1990. Hnutí Duha poskytuje meodickou a konzultační činnost v oblasti ekologické výchovy.

■ **YMCA** křesťansky orientované nepolitické sdružení, které usiluje o plnohodnotný život mladých lidí.

■ **Salesiánská střediska mládeže** nabízejí smysluplné využití volného času zejména v rámci zájmových kroužků. Salesiánský přístup k mládeži sleduje cílevědomě rozvíjení křesťanských hodnot (láska k bližnímu, solidarita, úcta k člověku a k jeho přesvědčení, respekt před duchovními skutečnostmi atd.). Vzhledem k tomu, že salesiánská střediska ve svém programu preferují tzv. otevřenou práci s mládeží, je zcela zákonité, že v těchto střediscích hledá místo stále více dětí a mladých lidí se sociálními problémy.

Neměli bychom zapomínat také, že od roku 1880 je zavedena doba odchodu do starobního důchodu. Lidé ve starobním důchodu očekávají od života více. Člověk, který je zdravý a odchází do starobního důchodu má nejednou velkou spoustu volného času. Aspekt celého volného života. Vznikají **univerzity třetího věku**, projekty pro seniory.

3.3.3 Privátní organizace

Vedle státního a neziskového sektoru zabývající se přímo oblastí výchovnou a vzdělávací ve volném čase existuje ještě řada institucí poskytující své služby z čistě komerčních důvodů. Významně zasahují do způsobu trávení volného času například v oblasti kulturní, sportovní či společenské zábavy. Společenskou zábavu nám

poskytují různé taneční kluby, diskotéky či restaurace. Pro oblast sportovní vznikají četná fitnesscentra, posilovny, sportovní kluby netradičních sportů (př. bowling bary). Výrazným způsobem do trávení volného času mladých lidí zasahují cestovní kanceláře se svými poznávacími, pobytovými a ozdravnými zájezdy pro děti. Patří sem i hypermarkety, které zvyšují svou návštěvnost například zřízením „dětského koutku“. Můžeme zde zmínit i hromadné sdělovací prostředky, jako jsou televize, rádio, noviny, časopisy, internet. Zde může převládat jako složka pozitivního ovlivňování dítěte (například různé vzdělávací pořady či naučné články), tak nebezpečí negativního vlivu (př. patologické chatování na internetu, sledování nevhodných programů v televizi).

Tyto organizace patří mezi výnosný průmysl volného času, ne vždy však nabízí vhodné způsoby trávení volného času (Knotová, In: Němec, 2002).

4 PRAKTICKÁ ČÁST

Součástí praktické části naší bakalářské práce je stanovení cílů, hypotéz a úkolů práce. Výzkum se zaměřuje na analýzu podmínek pro provozování volnočasových pohybových aktivit v Českých Budějovicích.

4.1 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

Cílem práce je zjištění podmínek o vnitřních prostorách v Českých Budějovicích, které může využívat veřejnost pro volnočasové pohybové aktivity.

První částí výzkumného šetření bylo zmapování široké sítě institucí nabízející různé aktivity ve volném čase v tomto městě. Hlavním úkolem práce bylo změřit velikost prostor pro provozování pohybových volnočasových aktivit. Dále jsem pomocí rozhovorů s vedoucími a pověřenými pracovníky vybraných zařízení zjišťovala podmínky vnitřních prostorů pro provozování volnočasových pohybových aktivit, vybavení vnitřních prostorů, hygienické zázemí a jejich bezbariérovost.

4.1.1 Hypotézy práce

Stanovení hypotéz se přímo odvíjelo od výše uvedených cílů práce a vycházelo z vlastního pozorování, zkušeností a literárních poznatků. Stanovili jsme tyto hypotézy:

H1 - Předpokládáme, že v Českých Budějovicích je dostatečné množství prostorů pro provozování indoor aktivit.

H2 - Předpokládáme, že v Českých Budějovicích je nedostatečná kapacita pro indoorové vodní aktivity.

4.1.2 Úkoly práce

- nastudovat literaturu a následně jí zpracovat
- změřit prostory pomocí laserového měřiče a měřicího pásma
- vypracovat otázky pro doplňující rozhovor
- shromáždit a zpracovat hodnoty získané měřením zpracovat (grafů, tabulek)
- zpracovat výsledky ze záznamů z rozhovorů
- vyhodnotit výsledky

4.2 **METODOLOGIE**

V mé práci jsem uplatnila tři formy metod pro získávání informací a to metodu obsahové analýzy, měření laserovým měřičem, polostrukturovaného rozhovoru, a pro uspořádání informací metodu statistickou.

Metoda obsahové analýzy

Metoda umožňuje objektivní, systematický a kvalitativní popis písemných či ústních projevů a jejich rozborů (literatura, noviny, časopisy, filmy, životopisy, osobní korespondence, apod.). Jedná se vlastně o zpracování určitých obsahů kvalitativního charakteru (to znamená vyjádřených slovně ne číselně) a jejich vyjádření pokud možno v kvalitativní podobě.

Metoda statistická

Statistiku můžeme chápat jako vědní disciplínu, která se zabývá metodami získávání, zpracování a vyhodnocení hromadných údajů. Tyto metody se dělí do dvou hlavních skupin:

- ▣ metody deskriptivní - jde v nich o popis stávajícího souboru prvků a jejich uspořádání do užité formy prezentující souhrnný obraz zkoumaného jevu
- ▣ metody induktivní - umožňují zobecnění z výběrového souboru na základní soubor

Hromadnými údaji, s kterými statistika pracuje, rozumíme údaje o vlastnostech velkého počtu jedinců – osob, věcí či jevů – předmětu našeho bádání. Souhrn všech jedinců se nazývá soubor, každý člen souboru se nazývá prvek, počet všech prvků souboru je rozsah souboru. Soubor všech osob, věcí či jevů, kterých se výzkumný problém týká, nazveme základní soubor. Měření většinou nelze provést na celém základním souboru – ať už z důvodů ekonomických, časových apod., a proto vybíráme menší skupinu prvků základního souboru – výběrový soubor, který by měl reprezentovat základní soubor, tzn. být jeho obrazem v menším měřítku. Jedině tehdy je možné zobecňování výsledků výběrového souboru na soubor základní.

Správný postup při statistickém zkoumání lze rozdělit do čtyř základních etap:

1. Příprava výzkumu
2. Získávání údajů
3. Zpracování údajů
4. Analýza získaných výsledků a jejich interpretace

Zpracování získaných údajů se stává z uspořádání dat, jejich grafického znázornění a výpočtů základních statistických charakteristik.

Polostrukturovaný rozhovor

Pro druhou část praktického zjištění kvality nabízených aktivit vybraných zařízení jsem použila metodu *polostrukturovaného rozhovoru*, v některých publikacích nazývanou interview, avšak slovo interview má širší význam, používá se tehdy, pokud chceme proniknout hlouběji do postojů a motivů respondenta (Gavora, 2000). Vedla jsem tedy rozhovory s vedoucími pracovníky předem vybraných zařízení, kde jsem měla předem danou osnovu otázek, které jsem během rozhovoru mohla ještě doplňovat podle dané situace. Poskytnuté rozhovory jsem později analyzovala a interpretovala výsledky z nich vycházející.

Pelikán (2004) užívá ve své publikaci jak termín rozhovor, tak interview. Podle něj jde o „*explorativní techniku, která se neopírá o písemné vyjádření respondenta, ale vychází z ústní komunikace.*“ Hendl (2005, str. 173) uvádí charakteristiku strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami, který „*se sestává z řady pečlivě formulovaných otázek, na něž mají jednotliví respondenti odpovědět.*“ Nevýhodou je jistá nepřizpůsobivost ke kontextu situace, nicméně se tak redukuje pravděpodobnost, že se získaná data v jednotlivých rozhovorech budou výrazně lišit.

Polostrukturované rozhovory byly realizovány z důvodu zjištění, jakým způsobem jsou zabezpečovány a připravovány podmínky a možnosti pro provozování volnočasových pohybových aktivit v mikroregionu České Budějovice.

4.2.1 Časový harmonogram

Výzkum jsem započala sběrem podkladových materiálů a studiem literatury během měsíce července až září 2009. Teoretická část byla zpracována v měsíci říjnu. Od listopadu 2009 do února 2010 jsem realizovala měření pomocí laserového měřiče Leica DISTO a měřicího pásma. Realizovala jsem také rozhovory s vedoucími a

pověřenými pracovníky zařízení. Ve svých otázkách jsem si vymezila oblasti, které poskytují bližší informace o podmínkách pro provozování a zabezpečení volnočasových pohybových aktivit ve vnitřních prostorech pro širokou veřejnost ve vybraných organizacích. V únoru 2010 jsem statisticky zpracovala údaje získané při měření, rozhovorech a interpretovala výsledky práce.

4.2.2 Realizace výzkumu

Vypracování bakalářské práce bylo založeno na analýze získaného empirického materiálu, který byl shromážděn v souvislosti se zkoumáním podmínek pro provozování volnočasových pohybových aktivit v Českých Budějovicích ve vnitřních prostorech.

Pro zpracování sítě institucí v Českých Budějovicích vlastních vnitřní prostory pro aktivní trávení volného času jsem použila metodu sběru dat a informací pomocí analýzy dokumentů. Před samostatným sběrem dat jsem si vytvořila seznam sportovních organizací a klubů, kde byly uvedeny základní údaje (adresa, činnost, telefon, popřípadě webová adresa). Potřebné informace jsem získala z Českobudějovické sportovní a tělovýchovné organizace a také z internetových stránek Českých Budějovic (www.c-budejovice.cz), kde jsem našla další potřebné údaje k práci. Z uvedeného seznamu jsem si roztřídila organizace dle části města. Vymezení lokací mi umožnilo pracovat systematicky, bez nutnosti přejíždět z jednoho konce města na druhý.

Nejdříve jsem si před samotným měřením telefonicky domluvila schůzku s vedoucím pracovníkem instituce. Některé instituce mi poskytli informace rovnou prostřednictvím telefonu.

Vycházela jsem především z informací poskytnutých od jednotlivých poskytovatelů a zřizovatelů, v místním tisku, internetových portálech jednotlivých organizací, propagačních materiálů těchto organizací, jednotlivých výročních zpráv, hodnotících zpráv či jiných materiálů pro vnitřní účely dané instituce, ale také informacemi poskytnutými vedoucími zařízení. Ze získaných údajů jsem vytvořila síť institucí pro volný čas v daném regionu.

Otázky polostrukturované rozhovoru

- celková plocha tělocvičny, bazénu a sportovních zařízení
- sociální zázemí – WC, sprchy, šatny, zázemí pro vozíčkáře (počet)
- možnost pronajímání sportoviště
- náčiní (možnost půjčení)
- bezbariérovost a možnost aktivit pro postižené

4.3 PROSTŘEDÍ VÝZKUMU – ČESKÉ BUDĚJOVICE

Vzhledem k charakteru mé práce, která pojednává o podmínkách pro provozování volnočasových pohybových aktivit ve vnitřních prostorách v Českých Budějovicích, považuji za důležité se nejprve zmínit o stručné charakteristice města. Výzkum proběhl v krajském městě České Budějovice. Svou rozlohou a počtem obyvatelstva (asi 96 tisíc obyvatel) se řadí k deseti největším městům České republiky. Jihočeská metropole se pyšní množstvím historických památek a velkým rozsahem kulturních institucí.

Sport ve městě

Sport je v Českých Budějovicích reprezentován širokou nabídkou možností, aktivních pro milovníky pohybu, ale i pasivních diváckých. Ve městě působí vrcholové kluby, například fotbalový SK Dynamo České Budějovice, hokejový HC Mountfield České Budějovice a volejbalový VK Jihostroj České Budějovice. Město je vlastníkem tří hlavních sportovišť, v nichž tyto kluby působí - fotbalového stadionu na Střeleckém ostrově (slouží pouze fotbalovému klubu), a Budvar Arény a Sportovní haly, které jsou veřejnosti přístupné. Dále město provozuje pouze jeden plavecký stadion.

Podporu sportu město vyjadřuje nejen provozováním sportovních zařízení, ale i grantovým programem pro menší sportovní organizace (který však musel být s ohledem na finanční krizi v roce 2009 dočasně pozastaven) a podporou mládežnického sportu, jakož i oceňováním úspěšných sportovců, kteří úspěšně reprezentují České Budějovice. V letech 2009 a 2010 navíc město spustilo projekt *České Budějovice - město sportu*, podpořený dotací z Regionálního operačního programu Jihozápad. Cílem projektu je přitáhnout ke sportu širokou veřejnost a

přiblížit jí sport nabídkou netradičních sportovních-kulturních společenských akcí. V souladu se schválenou Koncepcí rozvoje tělovýchovy a sportu v Jihočeském kraji musí město navrhovat a vyhlašovat každoročně „Jihočeské krajské programy podpory sportu“ a podporovat sportovní reprezentaci Jihočeského kraje (PRK, rozpočet kraje) V rámci Realizačního dokumentu PRK vyhlašovat specifické grantové programy na rekonstrukce a vybavení sportovišť, budování víceúčelových hřišť a hřišť s umělým povrchem (ČESKÉ BUDĚJOVICE, on-line, 2010).

Části města České Budějovice

Tuto kapitolu jsem vložila pro lepší představu, které části města jsou zahrnuty do této bakalářské práce. Zároveň mi tento výčet sloužil k systematictějšímu provádění výzkumu (měření).

Podle katastrálního úřadu města České Budějovice: Centrum města, Čtyři Dvory – sídliště Máj, Šumava, Vltava, Stromovka, České Vrbné, Pražské předměstí, Pražské sídliště, Voříškův Dvůr, Kněžské Dvory, Nemanice, Suchomel, Husova kolonie, Nové Vráto, Suché Vrbné, Nové Hlinsko, Pohůrka, Havlíčkova kolonie, Mladé, Nové Hodějovice, Linecké předměstí, Rožnov.

Městem pohlcené obce: České Vrbné, Čtyři Dvory, Haklovy Dvory, Kněžské Dvory, Nemanice, Nové Hodějovice, Rožnov, Suché Vrbné.

4.4 CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO SOUBORU

Výzkumný soubor tvořilo 86 sportovních a tělovýchovných organizací v Českých Budějovicích, které se věnují široké veřejnosti. Jednalo se o kluby a organizace s nejrůznějším druhem sportovního a pohybového zaměření. Dále do výzkumu bylo zařazeno 60 školních zařízení. Výzkum probíhal souvisle od listopadu 2009 do ledna 2010.

4.4.1 Sít' institucí pro volnočasové pohybové aktivity v Českých Budějovicích

Jak je možné odvodit z názvu této práce, zabývám se především podmínkami pro provozování pohybových volnočasových aktivit ve vnitřních prostorách v Českých Budějovicích. Proto jsem se snažila o vytvoření co možná nejkompaktnějšího seznamu institucí zabývajících se touto činností (viz přílohy). Jelikož však propagační materiály a kampaně některých institucí nejsou na nejlepší úrovni, může se stát, že některou z organizací neuvedu. Není to však z důvodu nějaké

antipatie k ní, ale jelikož jsem vycházela především z místního povědomí, regionálního tisku, informací získaných na Městském úřadě v Českých Budějovicích a internetových zdrojů, i přesto se mohlo stát, že o některé instituci se mi nedostalo informací.

4.4.2 Charakteristiky činnosti vybraných zařízení

Nyní bych chtěla přiblížit činnost jednotlivých zařízení, která jsem podle výše uvedených kritérií vybrala k uskutečnění rozhovorů s jejími vedoucími osobami.

4.4.3 Státní organizace

Stát či jeho přenesená působnost samospráva jednotlivých obcí se výrazným způsobem podílejí na vytváření příležitostí pro aktivní a smysluplné trávení volného času člověka. V případě dětí je této problematice přikládán ještě větší význam, jelikož se má obecně za to, že vytvářením kvalitní nabídky a zapojením dětí do aktivit ve volném čase předchází vzniku negativních jevů ve společnosti, nehledě na všestranný rozvoj zúčastněného dítěte.

Také v Českých Budějovicích je státem, krajem či obcí zřízeno několik organizací, jejichž posláním je vhodné vyplnění volného času dětí. V příloze je uvedena nabídka škol a školských zařízení.

Dům dětí a mládeže

V současné době na území Jihočeského kraje působí 14 domů dětí a mládeže (DDM). V Českých Budějovicích je jeden DDM - státní, jeden církevní, a sice Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže České Budějovice, jedno středisko pro volný čas dětí a mládeže je soukromé (Dětské centrum Arpida České Budějovice). Všechny DDM organizují aktivity i v době hlavních a vedlejších prázdnin, rozvíjí spolupráci se školami, zvyšují nabídku pravidelných zájmových aktivit, příležitostných i jednorázových akcí. ŠD a ŠK realizují zájmové vzdělávání zejména formou odpočinkových, rekreačních a zájmových činností. Plní i důležitou úlohu při přípravě žáků na vyučování. V rámci úsporných opatření a podle potřeb vycházejících z místních podmínek bývá v období prázdnin zpravidla provoz družin a klubů přerušen.

4.4.4 Nestátní neziskové organizace a občanská sdružení

Mikroregion České Budějovice má celkem rozvinutý systém spolků, sdružení a nestátních organizací poskytující služby spojené s aktivním trávením volného času. Nejvíce jsou zastoupené v celém mikroregionu sportovní kluby, dále pak kulturní organizace, ale najdou se zde organizace poskytující nabídku aktivit v oblasti přírodovědné či ekologické.

Sportovní kluby, tělovýchovné jednoty a další subjekty působící v oblasti tělovýchovy a sportu jsou v současné době mládeží nejvíce vyhledávanými volnočasovými subjekty. Ne vždy však poskytují dostatek finančně dostupné a žádané nabídky činností bez důrazu na výkonnost. Z tohoto důvodu je vysoce hodnocena podpora Jihočeského kraje při rekonstrukcích, obnově a budování kvalitních veřejných sportovních zařízení zejména při základních a středních školách, které využívá mnoho dětí a mládeže, pokud škola rozumně a v souladu s požadavky měst a obcí otevře tato sportoviště pro veřejnost, zejména pro neorganizované děti a mládež.

5 VÝSLEDKY A DISKUSE

Do výzkumu bylo zařazeno 86 klubů a organizací s nejrůznějším druhem sportovního a pohybového zaměření a 60 školních zařízení.

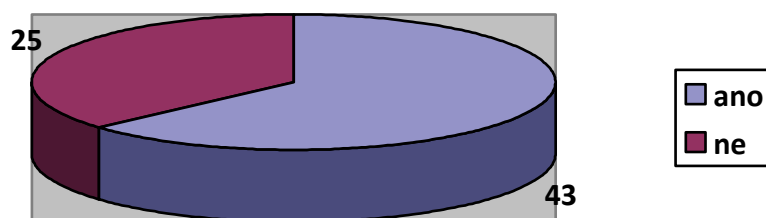
Na 60 školních zařízení připadá 43 tělocvičen. Avšak ve skutečnosti jen 35 škol má vlastní tělocvičnu. Některé školy vlastní tělocvičnu více (př. Jihočeská univerzita). Z výsledků vyplývá, že vlastní tělocvičnu nemá pouze 25 škol. Další otázkou byla možnost poskytnutí školní tělocvičny k pronájmu. Z 35 škol tuto službu nabízí 29 škol. Sociálním zázemím je příslušné každé tělocvičně.

Celková cvičební plocha školních zařízení je 11 576,7 m². Nejvíce cvičební plochy připadá na Jihočeskou univerzitu, která má k dispozici celkem 5 tělocvičen. Jejich cvičební plocha je celkem 1 605 m². Základní škola Oskara Nedbala vlastní největší tělocvičnu o rozloze 1056 m².

Sociální zázemí má všech 43 školských zařízení.

Graf 1

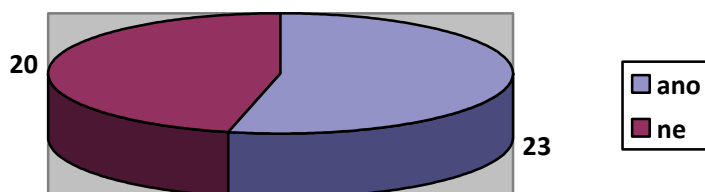
Počet tělocvičen ve školských zařízeních

Z výsledků vyplývá, že vlastní tělocvičnu nemá pouze 25 škol a na 35 škol spadá 43 tělocvičen. Myslím si, že toto množství tělocvičen je dostačující.

Graf 2

Bezbariérový přístup

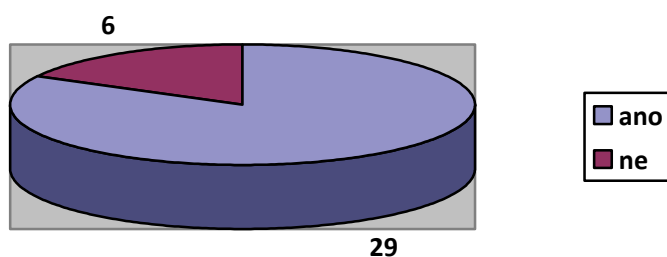

Bezbariérový přístup má 23 tělocvičen, která vlastní školská zařízení.

Z celkového počtu 43 školních tělocvičen je možno si pronajmout 30 tělocvičen.

Graf 3

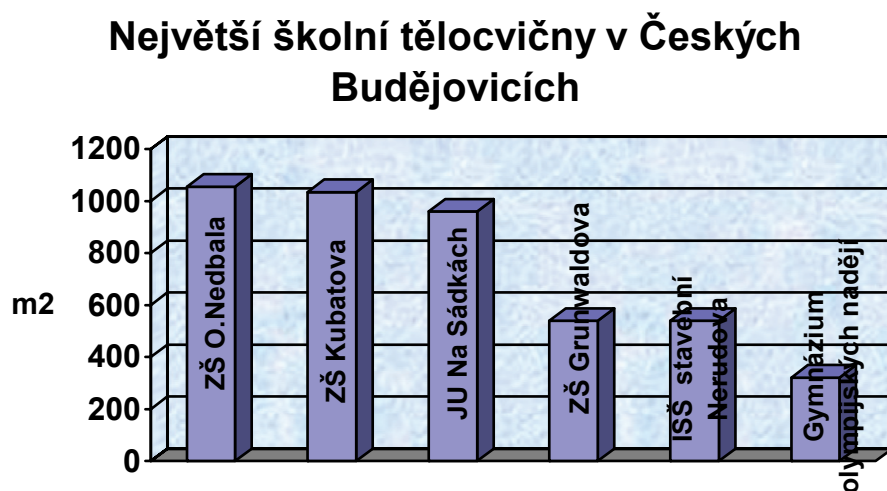
Možnost pronájmu

Z celkového počtu 35 škol své tělocvičny nabízí k pronájmu celkem škol.

Jediná škola v Českých Budějovicích má vlastní krytý bazén a to je Mateřská škola, Základní škola a Praktická škola při Dětském centru ARPIDA o.p.s. Bazén o velikosti 300m². Je přístupný i veřejnosti.

Graf 4

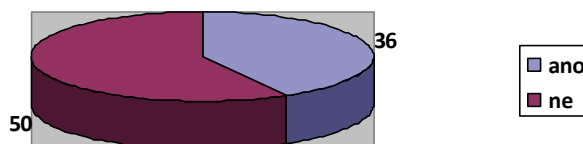

1. Základní škola O. Nedbala 1056 m²
2. Základní škola Kubatova 1035 m²
3. JU Na Sádkách 960 m²
4. Základní škola Grünwaldova 540 m²
4. Integrovaná střední škola stavební Nerudova 540 m²
5. Gymnázium olympijských nadějí 320,6 m²

Na území Českých Budějovic jsem z oslovených 86 klubů a organizací zjistila a zkoumala celkem 36 krytých sportovišť. 50 klubů a organizací si své prostory pouze pronajímá. Celková cvičební plocha vnitřních sportovišť byla naměřena 20 709 m².

Graf 5

Počet krytých sportovišť z 86 oslovených klubů a organizací

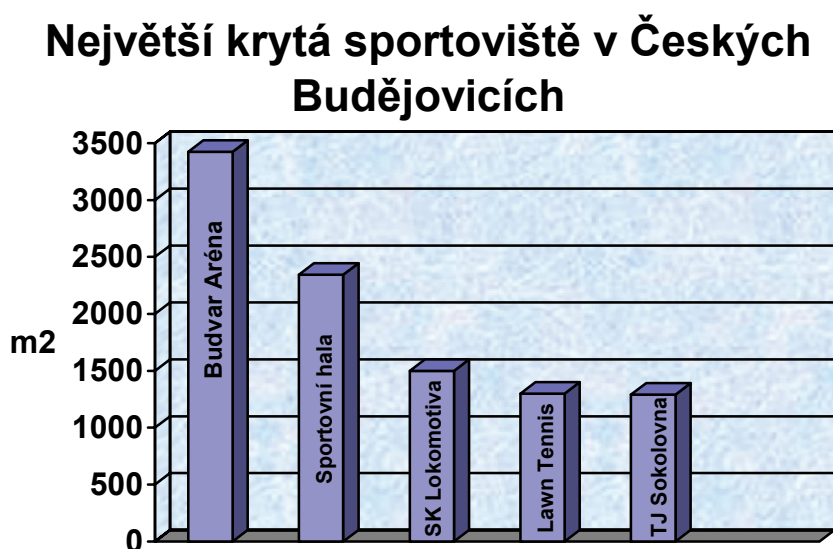
Dalším zkoumaným jevem byl bezbariérový přístup sportovišť. Bezbariérový přístup má z 36 sportovišť, jen 23 krytých sportovišť.

Graf 6

Sociální zázemí má všech 36 organizací vlastnících sportoviště.

Graf 7

1. Budvar Aréna 3424 m²
2. Sportovní hala 2344 m²
3. SK Lokomotiva 1500 m²
4. Lawn Tennis Club Tonstáv 1300 m²
5. TJ Sokolovna 1291 m²

Během mého výzkumu jsem se soustředila na ukazatele a plošné normativy, které doporučují kolik sportovní plochy by mělo spadat na jedince. V této práci jsem se chtěla zaměřit na otázku, zda cvičební plocha krytých sportovišť a zařízení pro volnočasové aktivity odpovídá množství obyvatel žijícím v tomto městě. Ve své práci jsem využila tzv. urbanistický ukazatel. V roce 1967 byla tehdejším Ústředním výborem ČSTV vydána Sbírka podkladů pro plánování výstavby tělovýchovných zařízení. Z těchto materiálů se vycházelo zhruba do 90. let a ukazatele byly velice těžko splnitelné a často byly ve vzájemném rozporu. Byl kladen především důraz na organizovanou činnost a byly více důsledkem ideologických úvah a národně sportovních cílů. Ukazatel byl jistě velikým přínosem, ale bohužel vycházel z tehdejších politických požadavků a podmínek. Deficit skutečnosti oproti plánovaným představám se stal propastným a neuskutečnitelným. Tyto hodnoty jsou zřejmé z tabulky 1.

Tabulka 1:

Zařízení pro školní tělovýchovu	6,87 m ² /obyv.	19 % obyvatel
Zařízení pro dobrovolnou neorganizovanou tělovýchovu	2,13 m ² /obyv.	75 % obyvatel
Zařízení pro dobrovolnou organizovanou tělovýchovu	6,87 m ² /obyv.	6 % obyvatel
Celkem	17,0 m²/obyv.	100 % obyvatel

Z těchto údajů vyplývá, že v největší zájmové skupině připadalo na každého účastníka přibližně 110x méně plochy než účastníkovi v tělovýchovné organizaci. V roce 1990 si MŠMT nechalo zpracovat nové urbanistické ukazatele TVSZ. Od společnosti Sportprojekt Brno byl vytvořen nový ukazatel sportovních a tělovýchovných ploch pro Českou republiku. Hodnoty tohoto urbanistického ukazatele jsou uvedeny v tabulce 2.

Tabulka 2:

Druh tělovýchovy	Cvičební plocha	Užitná plocha	Procento populace
Školní výchova	1,79 m2/obyv.	2,22 m2/obyv.	19 % obyvatel
Neorganizovaná tělovýchova	1,31 m2/obyv.	2,14 m2/obyv.	75 % obyvatel
Organizovaná tělovýchova	1,99 m2/obyv.	2,88 m2/obyv.	6 % obyvatel
Celkem	5,09 m2/obyv.	7,24 m2/obyv.	100 % obyvatel

Všeobecně pro urbanistické potřeby je nutno k vytvoření urbanistického ukazatele (urbanistická plocha) přidat ještě 15 % pro komunikace a zeleň mezi jednotlivými zařízeními. Celkový urbanistický ukazatel tělovýchovných zařízení tedy činí:

$$7,24 \text{ m2/obyv.} + 15 \% = 8,33 \text{ m2/ obyv.}$$

Uvedený ukazatel je dále rozpracován na jednotlivé druhy zařízení. Dle analýz známých urbanistických ukazatelů pro aktivity sportovního a rekreačně-relaxačního charakteru (včetně zahraničních) vyplývá, nebyl vypracován a propočten jednotný všeobecně platný ukazatel (MŠMT, on-line, 2010).

Celková cvičební plocha vnitřních prostorů v Českých Budějovicích je 32 285,7 m². Cvičební plochou se rozumí trvale udržovaná plocha sloužící vlastní hře a sportování. U hřišť se jí rozumí plocha vymezená čarami hřiště včetně nezbytných ploch za čarami a u tělocvičen, sportovních hal je to plocha vlastního cvičebního sálu. U krytých bazénů plocha bazénové haly. Obyvatel je 96 000. Z výsledků vyplývá, že na jednoho obyvatele Českých Budějovic připadá 0,3m² vnitřní cvičební plochy. Sice ukazatel cvičební plochy zahrnuje celkový prostor vnějších i vnitřních prostor, ale i kdybych teoreticky z požadavku 5,09 m² cvičební plochy. Sama jsem pro účely této práce vyvodila, že by polovina požadované plochy spadala na jednoho obyvatele, tak výsledek mého výzkumu je opět hluboce pod tímto ukazatelem a zdaleka se této hodnotě nepřibližuje.

V Českých Budějovicích je jeden Plavecký stadion se třemi bazény:

- plavecký bazén 50 m x 20 m
- skokanský bazén 10 m x 12 m
- dětský bazén 20 m x 10 m

Tudíž na celý stadion připadá 420 m² vodní plochy. Plavání probíhá také v bazénu Baby Clubu Šikulka. Tento bazén má rozměr 8 m x 7 m a kromě volného plavání, splňuje i požadavky pro koupání dětí od 6 měsíců věku. Třetí bazén se nachází v Dětském centru Arpida, o. s. a jeho rozměry jsou 30 m x 10 m.

Přestože některé kryté bazény mají parametry umožňující pořádání plaveckých soutěží, slouží výhradně pro rekreační a kondiční plavání. Venkovní bazény nemají ohřívanou vodu nebo podmínky jejich fungování jsou ovlivněny počasím. Nedostatek vodní plochy také snižuje kvalitu obytného prostředí a atraktivitu města, neboť lokality pro nové podniky a firmy často vyhledávají s ohledem na migraci vysoce kvalifikovaných pracovníků, kteří vyžadují kvalitní rekreační zázemí. Vodní plocha generuje související rekreační a sportovní aktivity. Nezbytná plocha bazénů dle urbanistického ukazatele v Evropě činí přibližně 15 m až 20 m² na 1000 obyvatel, u nás je to 10 m až 15 m². Celková plocha fungujících bazénů v Českých Budějovicích zaujímá 776 m². Kdybychom se řídili spodním limitem ukazatele, nezbytná plocha těchto zařízení pro České Budějovice by odpovídala 960 m². Myslím si, že situace v oblasti krytých bazénů ve městě je neuspokojivá.

Hypotéza 1 - Předpokládáme, že v Českých Budějovicích je dostatečné množství prostorů pro provozování indoor aktivit.

Hypotéza 1 se nepotvrdila. V Českých Budějovicích je velký nedostatek prostorů pro provozování indoor aktivit na takto velké město.

Hypotéza 2 - Předpokládáme, že v Českých Budějovicích je nedostatečná kapacita pro indoorové vodní aktivity.

Hypotéza 2 se potvrdila v Českých Budějovicích je nedostatečná kapacita pro indoorové vodní aktivity.

5.1.1 Konkrétní sportoviště

V této kapitole uvádím dvě zařízení pro lepší představu čtenáře o vnitřních prostorách pro provozování volnočasových pohybových aktivit.

Baby Club Šikulka - Rudolfovská ulici č. 634 v Českých Budějovicích

Plavání probíhá v bazénu o rozměrech 8 x 7m s teplotou vody 31°C, splňuje požadavky pro koupání dětí od 6 měsíců věku. V pátek odpoledne a v sobotu přes den hodiny volného plavání, kdy si může přijít zaplavat celá rodina bez účasti instruktora plavání. K dispozici je občerstvení, herna s pohádkovým prostředím.

Nabídka služeb:

- ▣ Plavání s miminky od 2 měsíců do 6 měsíců ve vaničce
- ▣ Plavání dětí od 6 měsíců do 4 let
- ▣ Plavání dětí předškolního věku s rodiči i bez rodičů
- ▣ Volné plavání
- ▣ Cvičení s kojenci
- ▣ Cvičení dětí od 1 do 5 let věku s rodiči
- ▣ Aerobik děti a dospělí
- ▣ Superkalanetika
- ▣ Kurzy orientálního tance
- ▣ Dramatický kroužek pro děti od 4 do 10 let

Technologie úpravy vody pro plavání kojenců a batolat v bazénu, je schválena Krajskou hygienickou stanicí. V bazénu projde recirkulační úpravnou celý objem vody bazénu za 1,5 hodiny. Desinfekce vody v bazénu je prováděna přesným dávkováním chlornanu sodného do vody na základě vyhodnocení dávkovacím zařízením. Tento způsob desinfekce vody je nutný k tomu, aby nedošlo k rozmnožení nežádoucích mikroorganismů ve vodě. Je vyžadován vyhláškou a je používán v 99% veřejných bazénů. Úpravna vody je vybavena ozonizačním zařízením bočního toku se 3 UV výbojkami od firmy Lifetech. Toto zařízení umožňuje snížit hladinu chlóru v bazénu na minimum, likviduje veškeré mikroorganismy a to i takové, které jsou vůči chlóru odolné, a umožňuje odstranit nežádoucí látky z vody, mezi kterými jsou i chloraminy. Celý objem vody bazénu projde tímto zařízením za cca 5 hodin a

zbytkový ozón je bezezbytku zlikvidován v UV reaktoru. Voda upravená tímto způsobem je vhodná pro alergie i astmatiky.

1. Centrum zdravotně postižených jižních Čech, o.s. (1.CZP J.Č. o.s.)

Vltavské nábřeží 5/a, České Budějovice 370 05.

1. CZP J.Č. o.s. je od roku 1993 zaregistrováno u MV ČR jako občanské sdružení a zabývá se sociálními, kulturními a sportovními aktivitami pro všechny spoluobčany se zdravotním postižením např. zrakově, sluchově, tělesně, mentálně a vnitřně postižení, bez rozdílu věku. Centrum vzniklo v roce 1993 v prostorách bývalé Lannovy loděnice v Českých Budějovicích ve spolupráci s Červeným křížem.

Činností je zajištění pestré nabídky sociálních služeb a vyžití dětí, mládeže a dospělých se zdravotním postižením s důrazem využití všech možností pro integraci občanů s handicapem do společnosti:

- speciální zdravotní tělocvik u osob s různým druhem zdravotního postižení a udržování, nebo rozvíjení fyzické kondice nepostižených částí těla
- provozování obecně pohybových terapií pod odborným dohledem
- klasické ručních masáží, hydromasáže, sauna
- všesportovní přípravky dětí od 4 let bez postižení
- kondiční cvičení seniorů

Tělocvična je vybavená moderními přístroji, které fungují na principu stlačeného vzduchu: tyto stroje mohou optimálně využít špičkoví sportovci, kulturisté, jednotlivci po zranění (rekonvalescenti).

- sedm stanovišť pro silový trojboj + olympijské činky, rotopedy atd.
- lano pro šplh s jištěním (délka 5m)
- sál pro míčové hry
- dálkařský sektor (rozběh - tartan)
- vrhačský sektor s výsečí (možnost vracení koule i s ozvučením, přikurtování pro vozíčkáře)
- boxovací pytle
- stolní tenis
- žíněnka (6 x 6 m) pro bojové sporty
- malý sál (8 x 10 m) se zrcadly

6 ZÁVĚR

V dnešní době lidé považují sport za důležitý v jejich životním stylu, a proto by se pro ně měly vytvářet vhodné podmínky a sportovní zázemí. Vzhledem k tomu, že nám naše podnebí nedovoluje provozovat venkovní sporty celoročně, musíme mít dostatek krytých sportovišť, která nám umožňují sportovat celoročně.

Cílem mé bakalářské práce bylo zmapovat všechna krytá sportoviště v Českých Budějovicích, zjistit o nich konkrétní údaje o celkové cvičební ploše.

V mé bakalářské práci jsem vycházela z konkrétních údajů, které byly zjištěny v praktické části. Moje bakalářská práce je spíše praktická, než-li teoretická. Proto jsem v praktické části zařadila kapitolu s popisem dvou konkrétních sportovních zařízení.

V teoretické části jsem se snažila o postihnutí volného času, jako fenoménu, který skýtá nemalé možnosti pro plnohodnotný rozvoj každého člověka. Volný čas tak nabízí prostor pro seberealizaci každého člověka, který si tento čas může vyplnit jakoukoliv aktivitou, která ho nějakým způsobem baví, naplňuje či obohacuje. Zmínila jsem se o tom jaké funkce má volný čas a proč je důležitý, jak pro jedince, tak pro celou společnost. Poukázala jsem na možnost neformálního vzdělávání ve volném čase, které v dnešní společnosti znalostí dostávají čím dál více do popředí všeobecných zájmů.

Praktická část byla zaměřena na analýzu krytých sportovišť v Českých Budějovicích. Osobně nebo prostřednictvím telefonních rozhovorů jsem zjišťovala rozměry cvičební plochy, bezbariérovost zařízení, možnost pronájmu sportovišť a sociální zázemí.

Cílem práce a zároveň výsledkem bylo změření a následné vypočtení počtu cvičební plochy na jednoho obyvatele a srovnání s požadavky Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy. Hypotéza 1 nebyla potvrzena a hypotéza 2 byla potvrzena. V druhé části výzkumu byly tyto hodnoty doplněny o informace zjištěné při rozhovorech s vedoucími pracovníky vybraných zařízení zaměřené na otázky ohledně sociálního zařízení, bezbariérovosti sportovišť a možnosti pronájmu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. BENEŠ, M. Atlas škol okresů. 1. st.ed. Brno, České Budějovice: P.F. Art, 1996. ISBN 80-210-1274-9.
2. BOKŮVKA, J. Samostatná tělocvičná aktivita žáků v době mimo vyučování. *Tělesná výchova mládeže*, 1989, roč. 56, č.2.
3. BURIÁNEK, J. *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Fortuna 1993
4. FRÖMEL, K., NOVOSAD, J., SVOZIL, Z. *Pohybová aktivita a sportovní zájmy mládeže*. 1. vydání. Olomouc:Univerzita Palackého, 1999. 173 s. ISBN 80-7067-945-X.
5. FROMM, E. *Mít nebo být?* Praha: Naše vojsko, 1992
6. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno : Paido, 2000. 207 s.ISBN 80-85931-79-6.
7. HAVLÍNOVÁ, M. program podpory zdraví ve škole. 2., rozš. vyd., Praha : Portál, 2006. ISBN 80-7367-059-3. 311 s.
8. HÁJEK, B., et al. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha: IDM MŠMT, 2004. 120 s.ISBN 80-86784-06-1.
9. HÁJEK, B. Pedagogické ovlivňování volného času. Portál: 2008. 239s.
10. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2
11. Hodaň, B. *Tělesná kultura - sociokulturní fenomén (východiska a vztahy)*. 1. vyd. Olomouc : UP, 2000. ISBN 80-244-0201-7.
12. HODAŇ, B. *Úvod do teorie tělesné kultury*. 2. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 1997. 108 s. ISBN 80-7067-782-1.
13. HOFBAUER, B. Děti, mládež a volný čas. Vyd. 1. Praha: Portál: 2004. ISBN 80-7178-927-5. 176 s.
14. HOFBAUER, B. K paradoxům volného času dnešního člověka. *In Sociálně edukativní problémy mládeže a dospělých v reflexi pedagogické teorie a praxe*. Sborník příspěvků ze 7. konference ČPdS. Brno: Česká pedagogická společnost, 1999. s. 68 – 73. ISBN 80-85615-81-9
15. HOŠEK, V. Motivace sportovního tréninku. Praha: UK, 1986, 287 s.

16. HRČKA, J. Rekreační výchova a šport. Bratislava, 1992. ISBN 80-08-00486-X.
17. CHARVÁT, M. Sociální aspekty sportovních aktivit. Brno: Paido, 2002, 52 s., ISBN 80-7315-029-8
18. CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu. 1. vyd. Praha: GradPublishing, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
19. JURÍKOVÁ, E. *Volný čas a jeho pozice v prevenci sociálně patologických jevů*. Brno: katedra sociální pedagogiky PF MU v Brně, 2006. 85 s.
20. KÁBELE, F. *Tělesná výchova mládeže vyžadující zvláštní péči*. Praha: SNP, 1988, 3. vydání
21. KNOTOVÁ, D. Volný čas dětí a mládeže a aktivity spolků, sdružení a organizací. In *SOCIÁLIA 2000: Mládež a volný čas*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001. s. 215-218. ISBN 80-7041-760-9
22. KNOTOVÁ, D. Neformální zájmové vzdělávání dospělých ve volném čase. In *STUDIA PAEDAGOGICA : Vzdělávání dospělých v rámci celoživotního učení*. U 11. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4143-9
23. KUČEROVÁ, S. PÁVKOVÁ, et al.: Pedagogika volného času. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 231s. ISBN 80-7178-295-5.
24. NĚMEC, J. a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. 120 s. ISBN 80-7315-012-3
25. NĚMEC, J. *Volný čas v 21. století*. In Hodaň, B. ed. Volný čas a jeho současné problémy, Hanex Olomouc pro Fakultu tělesné kultury, 2002. ISBN 80-85783-37-1, str. 188
26. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6
27. PÁVKOVÁ, J. Pedagogika volného času 3., aktualiz. vyd., Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6. 231 s.
28. PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 2004. s. 270. ISBN 80-7184-569-8
29. PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998, ISBN 80-85931
30. ŘÍČAN, P. *Psychologie: Příručka pro studenty*. Praha : Portál, 2005. 286 s.

ISBN 80-7178-923-2.

31. SPOUSTA, V. a kol. *Metody a formy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova universita, 1996, ISBN 80-210-1275-7
32. SPOUSTA, V. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 183 s. ISBN 80-2101-00-7.
33. ŠVINGROVÁ, M. *Volný čas a my*. 1. vyd. Praha: Svobodně slovo, 1997.
34. VÁŽANSKÝ, M. *Volný čas a pedagogika zážitku*. Brno: Masarykova univerzita, 1992. 64 s. ISBN 80-21004-28-2.
35. VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno: Paido, 1995. 176 s. ISBN 80-901737-9-9.
36. WASSERBAUER, S. *Výchova ke zdraví*. Praha: Státní zdravotní ústav, 1999. ISBN 80-7071-129-9.

MŠMT. *Volný čas a prevence dětí a mládeže*. 1. vyd. Praha : Čihák, 2002. 48 s.

Ministerstvo práce a sociálních věcí [online], c 2004 [cit. 2. března 2007]. Dostupný z WWW: <mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf>

Urbanismus. In *Generel sportovních zařízení*. Brno : [s.n.], 2007 [cit. 2010-04-30]. Dostupné z WWW: <2.bno.cz>

Oficiální stránky statutárního města České Budějovice [online]. 2010 [cit. 2010-04-29]. Sportovní organizace. Dostupné z WWW: <c-budejovice.cz>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2006 [cit. 2010-04-30].

MSMT. Dostupné z WWW: <msmt.cz>

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Přehled školních zařízení s vlastní tělocvičnou

1. Základní škola, Oskara Nedbala 30, České Budějovice
2. Základní škola a Mateřská škola, Vl. Rady 1, České Budějovice
3. Základní škola, Grünwaldova 13, České Budějovice
4. Základní škola a Mateřská škola, Nerudova 9, České Budějovice
5. Základní škola, Dukelská 11, České Budějovice
6. Základní škola, Rudolfovska 23, České Budějovice
7. Mateřská škola, Základní škola a Praktická škola, Štítného 3, České Budějovice
8. Mateřská škola, Základní škola a Praktická škola při centru Arpida, o.p.s., U Hvízdala 9, České Budějovice
9. Základní škola waldorfská České Budějovice, Pod Stromovkou 201, České Budějovice
10. Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené, Riegrova 1, České Budějovice
11. Základní škola Máj II., M. Chlajna 23, České Budějovice
12. Základní škola Máj I, M. Chlajna 21, České Budějovice
13. Základní škola a Mateřská škola, Kubatova 1, České Budějovice
14. Základní škola, Matice školské 3, České Budějovice
15. Základní škola, L. Kuby 48, České Budějovice
16. Základní škola J. Š. Baara, České Budějovice
17. Základní škola, Pohůrecká 16, České Budějovice
18. Základní škola a mateřská škola Šindlovy Dvory
19. Biskupské gymnázium J. N. Neumanna a Církevní základní škola, Jirsíkova 5, České Budějovice
20. Gymnázium J. V. Jirsíka, Fráni Šrámka 23, České Budějovice
21. Gymnázium, Jírovcova 8, České Budějovice
22. Obchodní akademie, Husova 1, České Budějovice

23. Česko-anglické gymnázium s. r. o., Třebízského 1010, České Budějovice
24. České reálné gymnázium s. r. o., Pražská 54a , České Budějovice
25. Gymnázium, Česká 64, České Budějovice
26. Střední odborná škola veterinární, mechanizační a zahradnická a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Č. Budějovice, s. r. o., Rudolfovska 92, České Budějovice
27. Střední průmyslová škola stavební, Resslova 2, České Budějovice
28. Střední průmyslová škola strojní a elektrotechnická, Dukelská 13, České Budějovice
29. Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Husova 3, České Budějovice
30. Integrovaná střední škola stavební, Nerudova 59, České Budějovice
31. Střední škola obchodu, služeb a podnikání a Vyšší odborná škola, Kněžskodvorská 33/A, České Budějovice
32. Střední škola a Vyšší odborná škola cestovního ruchu, Senovážné náměstí 12, České Budějovice
33. Gymnázium olympijských nadějí, Emy Destinové 46, České Budějovice
34. Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích, Okružní 517/10, České Budějovice
35. Jihočeská univerzita, Branišovská 1160/31, České Budějovice

Příloha č. 2

Přehled zkoumaných krytých sportovišť

- 1) Budvar Aréna, F. A. Gerstnera 7/8, České Budějovice
- 2) Sportovní hala, Stromovka 695/12, České Budějovice
- 3) SK Lokomotiva, Třebízského 1, Č.Budějovice
- 4) Lawn Tennis Club Tonstov – Servise ČB, Vltavské nábřeží 1, Č.Budějovice
- 5) TJ Sokolovna, Sokolský ostrov 1, České Budějovice
- 6) Plavecký stadion, Sokolský ostrov 402/4, České Budějovice
- 7) 1. Centrum zdravotně postižených jižních Čech, o. s., Vltavské nábřeží 5/a, České Budějovice
- 8) SK Meteor, J. Kollara 36, Č.Budějovice
- 9) DDM – U Zimního stadionu 1, Č.B. a tělocvična Lidická 235, Č. Budějovice
- 10) Sportovní klub policie Č.B.-Kubatova 25, Č.Budějovice
- 11) Nízkoprahové centrum pro děti a mládež, V.I.P. – Skuherského 70, Č.Budějovice
- 12) Nízkoprahové centrum pro děti a mládež, Srdíčko – Jiloro, Okružní 1a, České Budějovice
- 13) Gym Centrum TJ Merkur – Pražská 19, České Budějovice
- 14) Holiday Fitness Club, Pražská 67, České Budějovice
- 15) Fitness Pouzar I, Dlouhá 35, České Budějovice
- 16) Fitness Pouzar II, Sokolský ostrov 402/4, České Budějovice
- 17) Fitness Laguna, V. Talicha 12, České Budějovice
- 18) Fitness centrum pro seniory, Čechova 40, České Budějovice
- 19) SK Zvonárna, Dobrovodská 1109/133, České Budějovice
- 20) Jóga centrum, Jirsíkova 2 (DK Slávie), České Budějovice
- 21) Místo nových možností, Krajinská 384/40a (sídlo Junáka), České Budějovice
- 22) Sportovní klub Pedagog, Branišovská 36, České Budějovice
- 23) Bowling Cinestar, M. Horákové 1498, České Budějovice
- 24) Bowling Jiskra, J. Opletala 33, České Budějovice
- 25) Game Zone Bowling Bar, Dlouhá 35, Č.Budějovice
- 26) Mateřské centrum Máj, A. Barcala 2, České Budějovice
- 27) Mateřské centrum Leporelo, Resslova 3, České Budějovice

- 28) Baby Club Šikulka, Rudolfovská 634, České Budějovice
- 29) Sportcentrum Delfín, B. Němcové 585/54, České Budějovice
- 30) Fight and fitness Metropol, Senovážné náměstí 2, České Budějovice
- 31) Fightclub, Chelčického, České Budějovice
- 32) Taneční škola Tango, Mánesova 15, České Budějovice
- 33) Taneční a pohybové studio Dance park Beseda, Na Sadech 18, Č. Budějovice
- 34) Taneční centrum MOVE 21, Riegrova 1756/51, České Budějovice
- 35) Lezecké centrum Lanovka, Lannova 2, České Budějovice
- 36) Selesiánské středisko mládeže – E. Destinové 1, České Budějovice